platform voor pleeggezinnen
NVP
BIJ ONS
NVP magazine voor pleeggezinnen

Gewoon, zo doodgewoon

Soms vinden mensen ‘hechting’ of ‘gehechtheid’ een moeilijk en abstract begrip. Ze denken dat het heel ingewikkeld is om de gehechtheid van hun pleegkind positief te beïnvloeden. Een pleegkind heeft immers negatieve ervaringen opgedaan met relaties. Het kind werd bijvoorbeeld gescheiden van de mensen met wie het dagelijks omging of het werd verwaarloosd of mishandeld. Niet zo makkelijk om daar iets aan te doen.

Toch is hechting of gehechtheid gewoon, zo doodgewoon. Het gewone leven bij pleegouders, gezinshuisouders of pleeggrootouders helpt het pleegkind om de draad van gehechtheid weer op te pakken. Gewoon in een gezin wonen en niet in een kindertehuis of leefgroep. Gewoon elke dag dezelfde vertrouwde mensen om je heen, mensen die niet weggaan omdat hun dienst erop zit. Gewoon mogen blijven tot je oud genoeg bent om op eigen benen te staan. Gewoon mogen praten over wat je dwars zit, ook al durf je dat in het begin nog niet. Het gewone leven helpt om je als pleegkind veilig te gaan voelen en steeds meer vertrouwen te krijgen.

Medicijn of huismiddel
In dit nummer van BIJ ONS kun je lezen wat internationale experts weten over gehechtheid en over kindertehuizen. Vroeger wilde men gehechtheidsproblemen verhelpen door kinderen in een kindertehuis te plaatsen, omdat een pleeggezin te nabij en te ‘warm’ zou zijn. Nu weten we dat opgroeien in een tehuis erg schadelijk is voor een kind, terwijl het gewone leven in een pleeggezin juist helpt om gehechtheidsproblemen te overwinnen.

Soms heb je medicijnen of een huismiddeltje nodig als je je niet lekker voelt. Bij ernstige gehechtheidsproblemen kan een ‘medicijn’ helpen, zoals therapie bij een hulpverlener die verstand heeft van trauma’s. Maar het gewone leven in een pleeggezin of gezinshuis blijft het meest heilzame ‘huismiddel’ tegen gevoelens van onveiligheid. Hulpmiddelen bij dat gewone leven zijn natuurlijk altijd welkom. Bijvoorbeeld het pleegzorgspel waarover Maya Lievegoed en Judith Zijtregtop in dit nummer schrijven. Zij ontwierpen kleurrijke kaarten met vragen die pleegkinderen helpen om over hun emoties te praten.

Jongeren aan het woord
De stem van pleegkinderen telt, zeggen jongeren van JongWijs in dit nummer. Een van de JongWijzers, Shannon, sloot zich af en praatte niet over haar gevoelens van verdriet toen ze in pleegzorg kwam. Ze was blij met het begrip van het crisispleeggezin. Ze gunt het alle pleegkinderen om hun mening te uiten. Het hebben van een stem heeft haar meer zelfvertrouwen gegeven.

Ook de jongeren in het boek ‘Als broers en zussen - samen opgroeien in een adoptie- of pleeggezin’ vinden het belangrijk dat zij aan het woord komen. In dit nummer krijgen we een inkijkje in hun verhalen en fotoportretten. Dalyshia en Sandra voelen zich niet alleen zussen in een netwerkpleeggezin, maar zijn ook vriendinnen. Dalyshia is een eigen kind van pleegouders, een onderwerp waarvoor speciale aandacht is in dit boek.

De verhalen in het online magazine BIJ ONS laten het steeds weer zien: het leven in een pleeggezin of gezinshuis is gewoon, zo doodgewoon. Het is een wonder dat zoiets gewoons zo belangrijk is in een kinderleven. Blijf deze verhalen lezen, neem een gratis abonnement.

Abonneren

Enthousiaste redactieleden
Zoals altijd wordt BIJ ONS gemaakt door een groep enthousiaste mensen die zelf betrokken zijn bij pleegzorg of gezinshuizen. Ze zorgen voor een pleegkind, zijn opgegroeid in een pleeggezin, werken in pleegzorg of doen er onderzoek naar. Wil jij als vrijwilliger meewerken aan het tijdschrift, bijvoorbeeld als redactielid of fotograaf? Of wil je een bijdrage leveren met het schrijven van blogs of het delen van pleegzorgtips? Klik op button hieronder en laat het ons weten! Je kunt ons ook mailen via bijons@denvp.nl.

Contact

BIJ ONS
NVP magazine voor pleeggezinnen

Door Femmie Juffer, redactielid BIJ ONS, emeritus hoogleraar adoptie en pleegzorg Universiteit Leiden

Fotografie: Lilian van Rooij

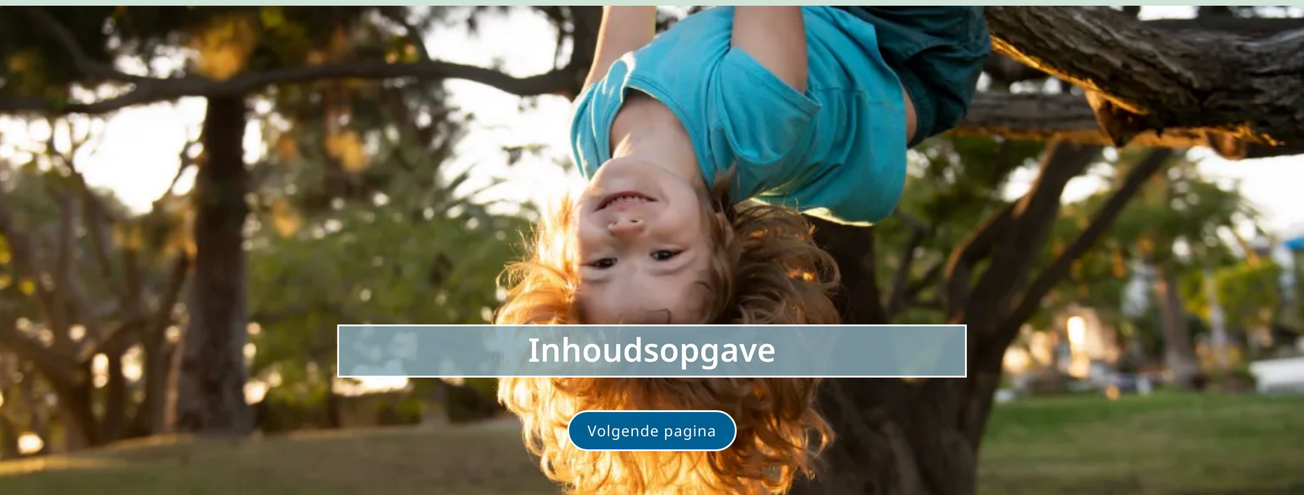

Inhoudsopgave

Volgende pagina

INHOUD BIJ ONS 2021 #2

BIJ ONS
NVP magazine voor pleeggezinnen

Redactioneel: Gewoon, zo doodgewoon

Lees het artikel

Mythes over gehechtheid

Lees het artikel

Herstel begint bij de wortels

Lees het artikel

Als broers en zussen: nieuw boek over samen opgroeien in een adoptie- of pleeggezin

Lees het artikel

Verwaarlozing in kindertehuizen

Lees het artikel

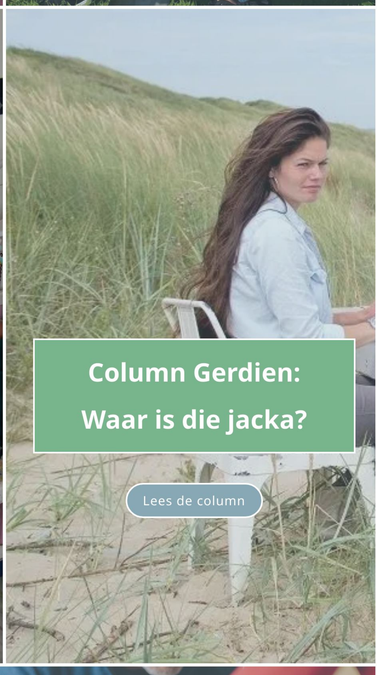

Column Gerdien: Waar is die jacka?

Lees de column

Pleegzorgspel: En nu jij

Lees het artikel

Pleeggrootouderschap en loyaliteit

Lees het artikel

De positie van pleegouders en gezinshuisouders

Lees de rubriek van Mariska Kramer

Hoe verder na seksueel misbruik?

Lees het artikel

De stem van pleegkinderen telt!

Lees het artikel

Boekentips

Lees de recensies

Word ook lid van de NVP!

Lid worden

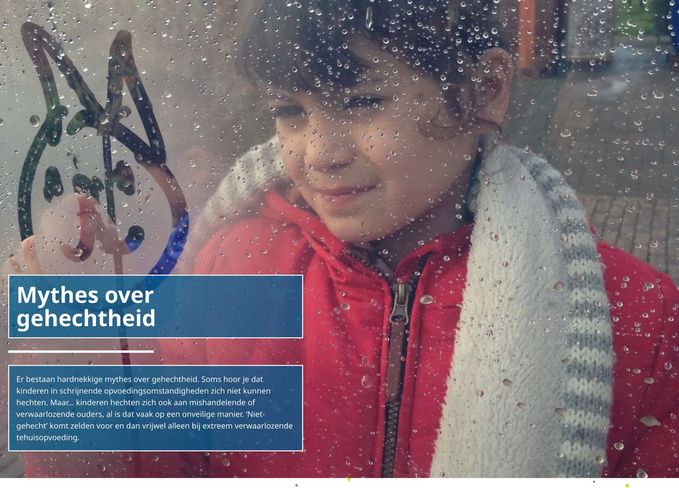

Mythes over gehechtheid

Er bestaan hardnekkige mythes over gehechtheid. Soms hoor je dat kinderen in schrijnende opvoedingsomstandigheden zich niet kunnen hechten. Maar... kinderen hechten zich ook aan mishandelende of verwaarlozende ouders, al is dat vaak op een onveilige manier. 'Niet-gehecht' komt zelden voor en dan vrijwel alleen bij extreem verwaarlozende tehuisopvoeding.

Babygehuil

De baby die afgelopen februari in een ondergrondse container in Amsterdam werd gevonden, dankt haar leven aan gehechtheidsgedrag. Iemand dacht gehuil in de afvalcontainer te horen en waarschuwde de politie. Het huilen kwam van een pasgeboren meisje van een paar dagen oud. Kinderen komen ter wereld met gedrag dat de verzorging van volwassenen uitlokt, bijvoorbeeld huilen en lachen. Volwassenen reageren op de verbale en non-verbale 'taal' van het kind met verzorgend gedrag. Als een verzorger steeds ingaat op wat het kind nodig heeft, krijgt het kind vertrouwen in die volwassene en zo ontstaat er een (veilige) gehechtheidsrelatie (1).

Inzichten en misverstanden

Gehechtheid is de laatste decennia vaak onderzocht in wetenschappelijke studies. Ook speelt gehechtheid meer en meer een rol in de praktijk van hulpverleners, pleegzorgwerkers en kinderrechters. In 2010 schreef ik een veelgeciteerde notitie (1) over de rol van gehechtheid bij het nemen van beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties. Nu is er een belangrijk internationaal artikel over hetzelfde onderwerp. Onder de titel 'Attachment goes to court: child protection and custody issues' (2) publiceerden zeventig wetenschappers uit meer dan twintig landen een gezamenlijk artikel over de betekenis van gehechtheid bij kinderbeschermingszaken en omgangsregelingen. Wat zijn de nieuwste inzichten en zijn er ook misverstanden over gehechtheid?

Veilige haven

Veilig gehechte kinderen vertrouwen erop dat ze in angstige of moeilijke situaties worden geholpen door hun opvoeder. De opvoeder is sensitief, dat wil zeggen dat hij goed ingaat op de vragen en behoeften van het kind. Kinderen ervaren de opvoeder dan als een veilige haven (3) (4). Bij een onveilige gehechtheidsrelatie reageert de opvoeder bijvoorbeeld afwijzend op het kind en is daardoor minder beschikbaar als veilige haven.

Veilige gehechtheid

Recent onderzoek laat zien dat veilige gehechtheid samengaat met betere sociale vaardigheden en minder probleemgedrag. Dit toont aan dat veilige gehechtheid een belangrijke beschermende factor is voor de kinderlijke ontwikkeling. Tegelijkertijd kunnen we niet alleen op grond van gehechtheid de kinderlijke ontwikkeling voorspellen. Dit betekent dat het belang van veilige gehechtheid zeker erkend, maar niet overdreven moet worden bij beslissingen over kinderen. Om het door te trekken naar de praktijk: als je alle onveilig gehechte kinderen uit huis zou plaatsen, zou meer dan een derde van alle kinderen bij hun ouders weggehaald moeten worden.

Onveilige gehechtheid

Ook over onveilige gehechtheid bestaan misverstanden. Een onveilige gehechtheidsrelatie is geen psychische ziekte. Een onveilige gehechtheid is een manier om met de verminderde beschikbaarheid van de opvoeder om te gaan. Als een kind bijvoorbeeld vaak geen goed antwoord krijgt op vragen, zal hij zijn emoties onder de pet gaan houden en minder vaak een beroep doen op die ouder. Hopelijk zijn er dan alternatieve bronnen van steun, bijvoorbeeld bij familie of opvang. Een onveilige gehechtheidsrelatie is niet hetzelfde als een gehechtheidsstoornis (zie kader).

Gehechtheidsstoornis

De term 'gehechtheidsstoornis' wordt helaas te pas en te onpas gebruikt. Ik hoor pleegkinderen tegen elkaar zeggen dat ze een 'hechtingsstoornis' hebben en het staat vaak ongefundeerd vermeld in rapportages en observaties van (pleeg)ouders en hulpverleners. Een gehechtheidsstoornis is iets anders dan onveilige gehechtheid.

De term 'gehechtheidsstoornis' komt uit DSM-5 en gaat over twee specifieke en zeldzame psychiatrische aandoeningen, die vooral bij kinderen met een kindertehuisverleden voorkomen. Bij een *reactieve hechtingsstoornis (Reactive Attachment Disorder)* zoeken kinderen met een aantoonbare verwaarlozingsverleden geen troost of steun bij een verzorger in moeilijke situaties. Bij een *ontremd-sociaalcontactzoomis (Disinhibited Social Engagement Disorder)* zijn kinderen na zo'n verleden abnormaal oervriendelijk naar onbekenden.

Niet alleen wordt overschat hoe vaak een gehechtheidsstoornis voorkomt, ook wordt juist onderschat of zo'n stoornis behandelbaar is. Vroeger plaatste men kinderen met een gehechtheidsstoornis in een residentiële instelling, omdat een pleeggezin 'teveel nabijheid' zou bieden. We weten nu dat de symptomen juist verdwijnen als deze kinderen in een stabiele gezinsomgeving terecht komen.

Omgangsregeling

Vroeger ging men uit van één 'primaire' opvoeder, meestal de moeder die thuis bleef en de meeste tijd met het kind doorbracht. Dat had in de praktijk als gevolg dat bij scheidingen de relatie tussen vader en kind weinig prioriteit kreeg. Omgangsregelingen waren vaak in het nadeel van vaders. Het is echter niet zo dat de gehechtheidsrelatie van de ene ouder ten koste gaat van die met de andere. Kinderen zijn juist vaak beter af met meerdere gehechtheidsrelaties. Kinderen kunnen met meerdere ouderfiguren een gehechtheidsrelatie opbouwen en behouden: met (gescheiden) ouders, grootouders en ook met adoptie- of pleegouders.

De auteurs van het internationale artikel komen met drie principes, die een leidraad moeten zijn in kinderbeschermingszaken en omgangsregelingen.

Regelmatige omgang met bekende opvoeders

Het eerste principe is dat voor het opbouwen en behouden van gehechtheidsrelaties regelmatige omgang met bekende opvoeders nodig is. Als een kind slechts beperkt contact heeft met een ouderfiguur, is het moeilijk voor een kind om die ouder als veilige haven te blijven ervaren. Een (meer) gelijke verdeling van tijd in een omgangsregeling zou daarom altijd het uitgangspunt moeten zijn.

Zoveel mogelijk continuïteit in de opvoeding

Het tweede principe is het belang van zoveel mogelijk continuïteit in de opvoeding. Bij de afweging om een kind uit huis te plaatsen, is het belangrijk om zowel naar de huidige situatie te kijken als naar de mogelijke negatieve gevolgen op termijn. Een uithuisplaatsing wordt vaak gevolgd door (meerdere) overplaatsingen en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van het kind. Soms kan de balans dan beter doorslaan naar niet uit huis plaatsen en het kind laten opgroeien in een gezin met niet optimaal maar wel goed-genoeg-opvoederschap (zie kader). We weten intussen dat bijna alle gezinsopvoeding, waarbij geen sprake is van mishandeling of verwaarlozing, beter is dan welke tehuisopvoeding dan ook (5). Ook zijn er wetenschappelijk bewezen interventies beschikbaar om ouders te ondersteunen bij een sensitievere opvoeding. Daarnaast kunnen bijvoorbeeld weekendpleegouders opvang bieden.

Netwerk van gehechtheidsrelaties

Het derde principe is dat een netwerk van gehechtheidsrelaties van grote betekenis is. Een kind is meestal gehecht aan een handvol vaste opvoeders en verzorgers, zoals ouders en grootouders, maar ook stief-, pleeg- of adoptieouders. Ook bij echtscheiding, over- of terugplaatsing moeten kinderen erop kunnen rekenen dat ze het contact met bekende gehechtheidsfiguren behouden.

Goed-genoeg-opvoederschap

In artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag (6) is vastgelegd dat de belangen van het kind de eerste overweging zijn bij alle beslissingen over kinderen. Dit principe, in het Engels 'best interests of the child', is echter breed en algemeen geformuleerd. In de praktijk leidt dit nogal eens tot de opvatting dat de opvoeding en kinderlijke ontwikkeling optimaal zouden moeten zijn. Toegepast op gehechtheid, is een veilige gehechtheidsrelatie in het 'beste belang' van het kind. Maar een kind uit huis plaatsen alleen omdat het een onveilige gehechtheidsrelatie met zijn ouder(s) heeft? Zo'n ingrijpende scheiding zou juist indruisen tegen het belang van het kind. Het begrip 'good-enough care' (7) is geschikter als maatstaf om opvoedingskwaliteit te beoordelen. Goed-genoeg-opvoederschap (8) is misschien niet optimaal, maar wel voldoende om in de basisbehoeften van het kind te voorzien.

Door Femmie Juffer, redactielid van BIJ ONS en emeritus hoogleraar adoptie en pleegzorg.

Foto: Femmie Juffer

De tekst is gebaseerd op een artikel in de Pedagoog (2021).

Voetnoten

1. Femmie Juffer (2010). Beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties: Inzichten uit gehechtheidsonderzoek. Raad voor de Rechtspraak.

2. Tommie Forslund et al. (2021). Attachment goes to court: child protection and custody issues. Attachment & Human Development.

3. Paula Sterkenburg, Beanka Meddeler-Polman & Jos Schrijver (2020). Gehechtheid in de praktijk. Bartiméus. Lees hier de recensie.

4. Zie op pleegzorg.nl de artikelen over gehechtheid en gehechtheidsstoornissen.

5. Rien van IJzendoorn & Marian Bakermans-Kranenburg (2021). Structurele verwaarlozing in kindertehuizen. BIJ ONS, pagina 7.

6. Kinderrechtenverdrag, Verdrag inzake de rechten van het kind.

7. Rien van IJzendoorn, Marian Bakermans-Kranenburg et al. (2019). Legislation in search of "good-enough" care arrangements for the child: A quest for continuity of care. In J.G. Dwyer (Ed.), The Oxford handbook of children and the law. Oxford University Press.

8. Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming: goed genoeg opvoederschap.

Boekrecensie: Gehechtheid in de praktijk

Paula Sterkenburg, Beanka Meddeler-Polman en Jos Schrijver

Gehechtheid in de praktijk is bedoeld om ouders en werkers in de gehandicaptenzorg te ondersteunen, maar het is ook uitstekend geschikt voor een bredere doelgroep. Pleegzorgwerkers en pleegouders kunnen het werkboek gebruiken bij de begeleiding en opvoeding van pleegkinderen met gehechtheidsproblemen. Lees hier onze recensie:

Boekrecensie: Gehechtheid in de praktijk

Herstel begint bij de wortels

Volgende pagina

Elkaar ontmoeten in een Worteltuin

Herstel begint bij de wortels

Aan een doodlopend weggetje tussen de weilanden in Olst ligt de Worteltuin van Fenna Janssens. Het is een ontmoetingsplek voor kinderen en hun ouder(s) die elkaar niet kunnen zien in hun eigen huiselijke omgeving. Bijvoorbeeld omdat het kind in een pleeggezin woont of omdat de ouders gescheiden zijn. Hier kunnen kinderen weer in contact komen met hun wortels, waarbij herstel kan plaatsvinden.

Ik kom hier voor mijn eerste coachsessie als gezinshuisouder. Zenuwachtig stap ik uit de auto, maar ik krijg direct een gevoel van rust en veiligheid. Ik tref Fenna aan in een bloemenzee, tussen de geiten en de kippen. Ze is systemisch coach en werkt op deze prachtige plek met gezinshuisouders aan de hand van familieopstellingen aan vraagstukken die hen dagelijks bezighouden. Maar de Worteltuin is veel meer dan dat.

Verjaardag bij McDonald's

Fenna hoorde van pleegouders en professionals vaak verhalen over bezoekregelingen in een kantoor bij jeugdzorg, in fastfoodrestaurants of binnenspeeltuinen. Daar ontmoeten kinderen hun ouder(s) een uur in een kamertje van twee bij twee en spelen met speelgoed dat zijn tijd vaak allang heeft gehad. Of ze vieren een verjaardag bij McDonald's op een tijdstip dat het handigst uitkomt voor de professionals rondom het gezin. Zo'n bijeenkomst staat veelal in het teken van de zorg en gaat niet om écht contact maken. Dat kon anders!

Worteltuinen en Wortelhuisjes

In 2017 begon Stichting Wortel met het project Worteltuinen, om kinderen die hun ouders heel weinig zien een natuurlijke ontmoetingsplek te geven. Het kind kan er met zijn ouder(s), grootouder(s) of andere belangrijke volwassenen genieten van het buiten zijn. Ontmoeting en succeservaringen in het contact staan centraal. Met steun van Stichting Kinderpostzegels Nederland en andere fondsen zijn er ook Wortelhuisjes gebouwd. Deze houten huisjes staan tegenover elkaar en kunnen draaien. Hier kunnen ouders en kind 'spelen' met afstand en nabijheid. Er zijn nu tien Worteltuinen. Het streven is dat er in 2024 in elke provincie een Worteltuin is gerealiseerd.

Familiewortels

De naam Worteltuin verwijst naar familiewortels, omdat elk kind het verdient om in verbinding te staan met zijn eigen wortels. Het DNA van een kind komt voor 50 procent van zijn moeder en 50 procent van zijn vader. Ontkenning van één deel of beide delen zorgt voor ontkenning van het kind zelf. Bovendien is de relatie van een kind met zijn ouders bepalend voor het aangaan van relaties in het latere leven. Veel kinderen hebben moeite met hechting of ze hebben trauma's opgelopen in de relatie met hun ouders. Het maken van nieuwe, positieve herinneringen zorgt voor een stukje herstel. Erkenning voor en verbinding met de eigen wortels geeft een kind bodem in zijn bestaan. "Door samen met de ouders betekenisvolle en leuke dingen te doen, kan het kind fijne herinneringen creëren", vertelt Fenna. "Die nieuwe herinneringen zijn belangrijk voor het herstel van de onderlinge band. Ook dragen ze bij aan de verwerking van traumatische ervaringen."

Rustgevend groen

Worteltuinen zijn onafhankelijk en zijn dus geen onderdeel van het jeugdzorgsysteem. De worteltuinbeheerders houden de tuinen bij en ontvangen de gasten. Ze begeleiden geen bezoekregelingen, juist omdat ze onafhankelijk willen blijven. Inmiddels zijn er al heel wat bezoekregelingen in de Worteltuinen geweest. Juist in coronatijd wisten steeds meer organisaties de tuinen te vinden en nu blijven de bezoeken doorgaan. Het groen werkt rustgevend. Ook biedt zo'n tuin tal van mogelijkheden voor ongedwongen activiteiten, zoals bloemen plukken, over paadjes struinen, helpen met tuinieren, dieren aaien en voeren, vogels en vlinders spotten of in de wortelhuisjes spelen. Fenna: "Ouders en kinderen laten zich hier op hun natuurlijkst zien, want daar nodigt de omgeving toe uit. Een tijdje geleden kwam er een jongen die normaal tijdens bezoeken erg boos is. Buiten in de natuur kon hij zijn ouders en pleegouders op sleeptouw nemen. Rangen, standen en functies vallen hier weg, mensen hebben contact met elkaar vanuit gelijkwaardigheid. De tuin zorgt voor ruimte als het nodig is en nabijheid als het mogelijk is."

Netwerk voor gezinshuiscoaches

Fenna Janssens zet samen met haar collega Cathy Ververda ook een netwerk op voor gezinshuiscoaches. Een gezinscoach ondersteunt gezinshuisouders in hun vak. Het netwerk bestaat uit gezinshuiscoaches die ervaring, kennis en deskundigheid hebben op het gebied van de zorg voor kinderen in een gezinshuis. Zij weten wat deze zorg vraagt van een gezinshuisouder. Coaching is naast hulpverlening een belangrijk criterium om kwaliteit te bieden in een gezinshuis. Het is ook een eis voor het keurmerk gezinshuizen. De coachvragen gaan bijvoorbeeld over vitaliteit, professionele nabijheid, parallelle processen met eigen trauma's en ondernemerschap en regie.

Kijk voor meer informatie op www.gezinshuiscoaching.nl.

Expeditie Koffer

Naast het uitbreiden van de Worteltuinen is er een nieuw project: Expeditie Koffer. Het idee is om mooie, houten koffers met natuurgerichte opdrachten te ontwikkelen. Over een tijdje moeten die koffers in elke Worteltuin te vinden zijn. Kinderen en ouders kunnen elkaar hiermee op gelijk niveau ontdekken en samen nieuwe, helende herinneringen maken.

Door Karin Zanin, redactielid BIJ ONS en gezinshuisouder met specialisatie in de hulpverlening rondom trauma en hechtingsproblematiek.

Meer weten over Worteltuinen?

Stichting Worteltuin heeft geen winstoogmerk en bestaat volledig dankzij donateurs en schenkingen. Het bezoek aan een Worteltuin is kosteloos. Voor het faciliteren van de bestaande tuinen en het aanpassen en inrichten van nieuwe tuinen zoekt Stichting Wortel een kleine kring van vaste donateurs.

Op de website www.stichtingwortel.nl vind je meer informatie over Worteltuinen. Kijk hier ook voor een Worteltuin bij jou in de buurt.

Als broers en zussen

Volgende pagina

Als broers en zussen

Samen opgroeien in een adoptie- of pleeggezin

Hoe is het om als broers en zussen op te groeien in een adoptiegezin, pleeggezin of gezinshuis? In het pas verschenen nieuwe boek 'Als broers en zussen' vertellen vierentwintig jongeren in twaalf dubbelinterviews over hun ervaringen. De verhalen en bijbehorende fotoportretten geven een inkijkje in hun onderlinge verbondenheid, die niet altijd vanzelfsprekend is. Er is speciale aandacht voor de biologisch eigen kinderen in een adoptie- of pleeggezin. Zij komen aan het woord met hun pleegbroer of -zus of hun geadopteerde broer of zus.

Fotografie: Lilian van Rooij

De verhalen laten zien dat je broers en zussen kunt zijn, maar ook broers en zussen kunt worden. De interviews met de jongeren worden gevolgd door een inhoudelijk hoofdstuk. Wat weten we vanuit wetenschappelijk onderzoek over de unieke en waardevolle relatie tussen broers en zussen? Broers en zussen spelen samen, meten zich met elkaar en kunnen elkaar hulp en steun bieden. De jongeren in het boek geven met hun persoonlijke verhalen een stem aan al die adoptie- en pleegkinderen die vergelijkbare ervaringen hebben.

Dalyshia en Sandra

Dalyshia (16), een biologisch eigen kind, en haar pleegzus Sandra (16) wonen in het netwerkpleeggezin van de moeder en stiefvader van Dalyshia in een dorp in Noord-Brabant.

Dalyshia: "Wat heel fijn is, is dat ik nu altijd iemand heb bij wie ik mijn verhaal kwijt kan. Door Sandra ben ik niet meer alleen. Thuis niet en daarbuiten ook niet. We hebben veel dezelfde vrienden. Dat is fijn en lastig tegelijk. Ik vind delen moeilijk en ben gauw jaloers. Ik vraag me vaak af of ik wel leuk genoeg ben en er wel bij hoor. Sandra weet dit van mij. Als ze een keer wil afspreken met een vriendin en ziet dat ik alleen ben, vraagt ze me er ook bij. Sandra neemt me echt zoals ik ben. Ze is voor mij de belangrijkste vertrouwde persoon en de eerste die ik het vertel als er wat er is."

Sandra: "Eigenlijk noemen Dalyshia en ik elkaar al 'zusjes' sinds we elkaar kennen. Dat vonden we leuk. We hadden niet kunnen bedenken dat we ook echt zusjes zouden worden. Naar de buitenwereld zeg ik dat we zussen zijn, maar als mensen bijvoorbeeld zeggen dat we niet op elkaar lijken, vertel ik dat we pleegzussen zijn en ook al elf jaar vriendinnen."

"Eigenlijk noemen Dalyshia en ik elkaar al 'zusjes' sinds we elkaar kennen."

An Mei en Yu Lin

An Mei (20) en Yu Lin (19) zijn allebei geadopteerd uit China. Ze wonen bij hun adoptieouders in een stad in de provincie Utrecht, samen met hun geadopteerde broer Sun (16). Broer Felix (24) - een biologisch eigen kind - is het huis al uit.

An Mei: "Als ik vertel dat ik een zusje en broers heb, vragen mensen meteen 'echte broers en zussen?' Of ze zeggen tegen Yu Lin en mij: 'Jullie lijken zo op elkaar.' Dan kijken we elkaar aan, zo van 'neel' Ik leg uit dat we geen biologische broers en zussen zijn. We komen uit andere families, maar het zijn wel mijn echte broers en zusje. Yu Lin is iemand die veel nadenkt en ze is ook heel gevoelig. Soms schrijft ze een lief briefje dat ze op mijn bureau legt. Zij is de enige in ons gezin die dat doet. We zijn verschillend en toch botst het niet. Op de een of andere manier klikt het."

Yu Lin: "Felix is een biologisch eigen kind van mijn ouders. Uiterlijk lijkt hij op hen, maar we zijn hier in huis opgevoed met dezelfde normen en waarden. Een collega van mijn vader zei een keer tegen mij: 'Je vader en jij lijken op elkaar.' Toen besefte ik weer dat iemand ook wordt gevormd door nurture, door de omgeving waarin je opgroeit en de opvoeding die je krijgt.

An Mei en ik hebben dezelfde interesses, met soms een eigen invulling. We houden bijvoorbeeld allebei van eten. Zij houdt van fastfood. Ik ook natuurlijk, maar ik ben daarnaast geïnteresseerd in gezond eten en vegetarische recepten. We doen thuis samen work-outs. Ik vind het fijn om met An Mei te sporten. Zij is een soort coach die zegt: 'Kom op, nog een rondje!'"

"We komen uit andere families, maar het zijn wel mijn echte broers en zusje."

Koen en Jadrickson

Koen (16) heeft een weekendpleegbroer: Jadrickson (16). Al elf jaar logeert Jadrickson regelmatig in het weekend bij zijn pleegouders, hun biologisch eigen zoon Koen en pleegdochter Annabel (14) in een stad in Zuid-Holland.

Koen: "Jadrickson is sociaal en vriendelijk. Hij is altijd gezellig en bijna nooit chagrijnig. Hij heeft een sterk karakter en een eigen mening. We kunnen over alles discussiëren, maar soms is dat wel vermoeiend. We hebben dezelfde humor. Als we met z'n allen aan tafel zitten, kunnen Jadrickson en ik heel hard lachen om een opmerking die iemand maakt. De anderen hebben dan helemaal gemist waar wij om lachen. Dat is erg grappig.

Verder zijn Jadrickson en ik heel verschillend en we hebben andere interesses. Ik vind school leuk en interessant, hij een stuk minder. Ook vind ik het belangrijk om werkervaring op te doen. Dat vindt hij niet zo nodig. We hebben onze eigen vrienden. Mijn vrienden hangen minder op straat en zijn vooral druk bezig met school."

Jadrickson: "Ik vind Koen grappig, leuk en zorgzaam. Hij wil altijd andere mensen helpen en hij behoedt mij voor domme keuzes. Als ik iets fout doe, wordt hij daar niet boos om. Hij zegt vaak dat ik iets goed heb gedaan. Koen reageert rustiger dan ik. Als ik aan het gamen ben en ik ga dood in het spel, kan ik heel hard schreeuwen. Dat doet hij nooit. Als iemand aan me vraagt waar ik in het weekend ben geweest, zeg ik altijd: 'bij mijn broer'. Ik zie Koen ook echt als een broer. We kennen elkaar goed en we vertellen bijna alles aan elkaar. Dat is altijd zo geweest. In de toekomst blijven we sowieso met elkaar omgaan. Als je normaal tegen elkaar doet, komt het allemaal goed."

"Als iemand aan me vraagt waar ik in het weekend ben geweest, zeg ik altijd: 'bij mijn broer'."

Over het boek
Als broers en zussen - Samen opgroeien in een adoptie- of pleeggezin (2021) door Femmie Juffer, Lindy Popma en Monique Steenstra. De fotografie is van Lilian van Rooij. Uitgegeven door DATO-Lecturis.

Als broers en zussen is verschenen in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen en met steun van Stichting Kinderpostzegels Nederland en Fonds Cloeck van het Oranje Fonds.

Het boek kan voor €15,00 (zonder verzendkosten) besteld worden bij uitgeverij Lecturis.

Femmie Juffer, Lindy Popma en Monique Steenstra waren verantwoordelijk voor de samenstelling en redactie van 18 x 18. Pleegkinderen op de drempel, uitgegeven door Lecturis. Daarna maakten de auteurs samen met fotograaf Lilian van Rooij Dit huis is een thuis. Opgroeien in een multiculturee adoptie- of pleeggezin, dat eveneens verscheen bij DATO-Lecturis.

Wil je meer lezen over eigen kinderen in een pleeggezin? Dat kan op onze website.

Bestel Als broers en zussen

Structurele verwaarlozing in kindertehuizen

De Nederlandse hoogleraren Rien van IJzendoorn en Marian Bakermans-Kranenburg maken deel uit van een internationale expertgroep, ingesteld door het invloedrijke tijdschrift The Lancet. Op grond van de bevindingen van deze groep spreken zij zich uit tegen tehuisopvoeding. "Kinderen die opgroeien in weeshuizen worden structureel verwaarloosd. We pleiten ervoor te streven naar afschaffing van tehuisopvoeding."

Volgens een recente schatting groeien wereldwijd meer dan 7,5 miljoen kinderen op in kindertehuizen, ook wel 'weeshuizen' genoemd. Dat is waarschijnlijk nog een onderschatting, omdat in veel landen de registratie van deze kinderen slecht is of ontbreekt. Landen met de meeste kinderen in tehuizen zijn Pakistan, Indonesië en India. Ook in Oost-Europese landen als Rusland en Oekraïne, en in Afrikaanse landen als DR Congo en Angola groeien nog steeds tal van kinderen op in kindertehuizen. De COVID-19 pandemie zal het aantal kinderen in tehuizen doen toenemen, zo is de verwachting.

The Lancet Commission

In een Lancet Commission wordt een groep internationale experts bij elkaar gebracht om een onderwerp vanuit verschillende invalshoeken te beschrijven. In dit geval is een groep van ruim twintig experts gevraagd om twee artikelen te schrijven: één artikel over de gevolgen van opgroeien in een tehuis op de kinderlijke ontwikkeling en de effecten van de overgang van tehuis naar een gezin (1), en één artikel met aanbevelingen voor beleid op lokaal, nationaal en internationaal niveau (2). Het eerste artikel laat de desastreuze gevolgen van opgroeien in een tehuis zien. Het tweede artikel geeft handvatten voor de organisatie van de overgang van tehuizen naar alternatieven in gezinsvorm.

Totale instituties

Wat is structurele verwaarlozing in tehuizen? We definiëren deze vorm van kindermishandeling als emotionele verwaarlozing die is ingebakken in de structuur van de opvoedingsomgeving, vaak ondanks alle goede bedoelingen van de professionals. Tehuizen waarin groepen kinderen dag en nacht verblijven, moeten vierentwintig uur per dag zorg organiseren met betaalde krachten, soms bijgestaan door vrijwilligers.

Socioloog Erving Goffman noemt het 'totale instituties' die alle facetten van het leven reguleren: eten, slapen, onderwijs en vrije tijd. Zo'n omgeving is totaal anders dan het soort omgeving waarin kinderen duizenden jaren zijn opgegroeid. Rondom-de-klok professionele zorg voor groepen kinderen is een relatief 'modern' verschijnsel. De verzorgers werken in ploegendienst en houden het doorgaans niet lang in dezelfde baan uit, omdat het werk zwaar is en financieel en sociaal wordt ondergewaardeerd. Dan kan het voorkomen dat kinderen op jonge leeftijd al met meer dan veertig verschillende verzorgers te maken hebben gehad, zoals we zagen in onze studie in Oekraïne.

Met Femmie Juffer deden we een onderzoek met video-opnames van het dagelijks leven in een Indiaas weeshuis. De uitkomsten waren schokkend: per wakker uur had een kind nog geen vier minuten interactie met de leiding. Interacties met groepsgenootjes waren vaak gewelddadig. Ook in de Nederlandse residentiële opvang vonden we verhoogde risico's op kindermishandeling (zie kader).

Tehuizen in Nederland

De documentaire Alicia (3) liet zien dat ook in Nederland nog kinderen opgroeien in kindertehuizen in plaats van een pleeggezin of gezinshuis. Ons onderzoek laat zien dat kinderen en jongeren in de residentiële zorg een tweeënhalf tot negen keer groter risico hebben seksueel misbruikt te worden dan kinderen die in hun eigen gezin opgroeien. Voor kinderen en jongeren is het risico op seksueel misbruik in pleeggezinnen niet groter dan in de gewone populatie, al hebben pleegkinderen vóór de plaatsing in een pleeggezin wel vaak misbruik meegemaakt. Kinderen en jongeren in de residentiële zorg zijn twee keer zo vaak slachtoffer van fysieke mishandeling als kinderen in de pleegzorg.

Gigantische achterstanden

De desastreuze gevolgen van tehuisopvoeding zijn na meer dan driehonderd studies in de afgelopen vijfenzestig jaar onder ruim 100.000 kinderen in meer dan zestig landen overduidelijk. Ons onderzoek van dit omvangrijke materiaal is gerapporteerd in The Lancet Psychiatry (1). We vonden gigantische achterstanden in fysieke groei, cognitieve ontwikkeling en de ontwikkeling van gehechtheid.

Dat ligt niet aan achterstanden die kinderen al bij aankomst in het tehuis zouden hebben gehad. De uitkomsten komen namelijk overeen met de uitkomsten van de enige studie met Roemeense tehuiskinderen (4) met vergelijkbare achtergronden die aselect (door toeval bepaald) werden toegewezen aan pleegzorg of verder verblijf in het tehuis. Ook daar werden na korte én langere tijd grote verschillen in fysieke groei en mentale ontwikkeling gevonden, ten nadele van de kinderen die achterbleven in de weeshuizen.

Inhaalslag

Die Roemeense studie wijst tegelijk de weg naar mogelijke oplossingen. Want de studies naar de overgang van verblijf in een tehuis naar gezinsopvoeding laten een imposante inhaalslag van de meeste kinderen zien. De transitie naar een gezinsomgeving blijkt een van de meest effectieve interventies die we in de pedagogiek, psychologie of psychiatrie aantreffen, met indrukwekkende vooruitgang in lichamelijke, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Twee oplossingen

Er zijn daarom twee oplossingen voor het beleid, uitgewerkt in een tweede artikel (2) voor The Lancet Child and Adolescent Health. De eerste oplossing is preventief: de versterking van ondersteuning voor gezinnen die dreigen uiteen te vallen door armoede, stress, overlijden en ander trauma. Directe steun en coaching van gezinnen in zulke benarde omstandigheden is nodig. Dat vraagt in veel landen om de opbouw van een systeem van kinderbescherming tegen mishandeling, verwaarlozing en geweld in gezinnen.

De andere oplossing is curatief: de afbouw van bestaande tehuizen. Dan gaat het om zorgvuldig geplande en begeleide plaatsing van kinderen uit tehuizen bij familie, in pleeggezinnen of via kafalah (pleegzorg naar islamitisch recht) en adoptie in eigen land of desnoods internationaal. Ook de gezinnen die de kinderen opvangen staan soms onder grote druk, met geweld en mishandeling of verwaarlozing en uithuisplaatsing van het kind tot gevolg. Ook die gezinnen verdienen meer steun dan doorgaans wordt gegeven.

Lessen

Wat leert vijfenzestig jaar onderzoek naar 'opvoeding' in kindertehuizen ons? Ten eerste dat kinderen sociale interacties broodnodig hebben, of misschien wel meer dan brood. Het behoort tot de eerste levensbehoeften van kinderen om sociale interacties te hebben met opvoeders die zich om hen bekommeren, al hoeft dat niet altijd heel sensitief te zijn ('good-enough opvoeding) (5). Ten tweede dat continuïteit in het opvoedingsarrangement noodzakelijk is en dat gefragmenteerde zorg moet worden vermeden. Het verbreken van banden met vertrouwde verzorgers of opvoeders is voor kinderen en jeugdigen pijnlijk, omdat het vaak als afwijzing wordt ervaren. Ten derde is een sociaal netwerk nodig, niet alleen voor de kinderen die gebaat zijn bij een beperkt aantal gehechtheidspersonen, maar ook voor de opvoeders die de opvoedingsverantwoordelijkheid kunnen delen bij overbelasting.

Werk aan de winkel dus om te bereiken dat die 7,5 miljoen structureel verwaarloosde kinderen een echt thuis krijgen in plaats van een tehuis.

Door Rien van IJzendoorn en Marian Bakermans-Kranenburg.
Rien van IJzendoorn is als hoogleraar werkzaam aan het Department of Psychology, Education and Child Studies, Erasmus University Rotterdam, en aan het Department of Clinical, Educational and Health Psychology, UCL, University of London, VK. Marian Bakermans-Kranenburg is als hoogleraar verbonden aan het Department of Clinical Child and Family Studies, and Amsterdam Public Health, Vrije Universiteit Amsterdam.

Foto's: Femmie Juffer, kindertehuis in Mumbai, India

De tekst is gebaseerd op een artikel in de Pedagoog (2021).

VOETNOTEN

1. Van IJzendoorn, M.H., Bakermans-Kranenburg, M.J., Duschinsky, R. et al. (2020). Institutionalisation and deinstitutionalisation of children I: A systematic and integrative review of evidence regarding effects on development. The Lancet Psychiatry 7, 703-720.

2. Goldman, P.S., Bakermans-Kranenburg, M.J., Bradford, B. et al. (2020). Institutionalisation and deinstitutionalisation of children II: policy and practice recommendations for global, national, and local actors. The Lancet Child and Adolescent Health, 4, 606-633.

3. Documentaire Alicia (2017).

4. Nelson, C.A., Fox, N.A., Zeanah, C.H. (2014). Romania's abandoned children: deprivation, brain development, and the struggle for recovery. Cambridge, MA: Harvard University Press.

5. Juffer, F. (2021). Mythes over gehechtheid. BJJ ONS #2 2021, pagina 4.

De referenties bij dit artikel zijn te vinden via www.marinuvanijzendoorn.nl.

Column Gerdien: Waar is die jacka?

Volgende pagina

Bij Gerdien

Waar is die jacka?

“Uhm, nog even over die nieuwe jas van je. Die moest gewassen worden, toch? Waar ligt die?” Puberlief blijft onverstoorbaar naar het schermpje van zijn telefoon staren. “Hey swa!” Ik grijns inwendig om de vergelijking met een buitenlandse toerist die jou beter verstaat als je hem in zijn eigen taal aanspreekt. “Het is tijd om je jacka te wassen!” Met mijn zeer bescheiden kennis der Nederlandse straattaal heb ik al zijn aandacht weten te vangen. Hij fronst zijn wenkbrauwen en denkt na. “Nee,” reageert hij verschrikt, “die ligt nog bij de skatebaan!”

Ik zucht vermoeid. Voor de zoveelste keer vandaag anticipeer ik op mijn lieftallige kinderen. “Je bedoelt de skatebaan van tien kilometer verderop?” Hij knikt bedremmeld, maar ik wals er bars overheen: “Doe je jas aan. Ik bedoel een trui en stap in de auto.” Grimmig bedenk ik dat hij zelf een nieuwe jas gaat kopen als dat ding er niet meer ligt. En een kilometervergoeding lijkt me ook zeer terecht. Ik geef gas en deel mijn eerste grimmigheid mee. Grif geeft hij toe dat het zijn eigen schuld is en zelf een nieuwe jas zal betalen. Ik voel een scheurtje in mijn grimmigheid waardoor iets van genade mijn lijf in sijpelt. Ik laat het niet merken, want opvoeden is ook grenzen aangeven. Even kijk ik naar rechts. Op de bijrijdersstoel lijkt er eentje te wensen dat hij een verrekijker bij zich heeft. Zijn hoofd hangt al boven het dashboardkastje als we de straat inrijden.

"Zijn verantwoordelijkheid was samen met de jas uitgedaan. Logisch toch?"

“Ja! Hij ligt er nog!” Ik slaak een zucht van verlichting, terwijl hij roepend richting de jas spurt. “Sorry, echt sorry! Ik zal de volgende keer beter opletten.” De binnensijpelende genade neemt toe. Hij kan er tenslotte zelf ook niets aan doen met zo’n puberbrein. Zijn verantwoordelijkheid was samen met de jas uitgedaan. Logisch toch?

Tekstschrijver Gerdien Rietveld is moeder van Jack (11) en Joy (1) en stiefmoeder van vier zoons. Samen met haar man runt ze een gezinshuis waar Eunice (15), Angelique (13) en Jos (10) wonen.*

*De namen van de gezinshuiskinderen zijn gefingeerd.

Fotografie: Stephan van Berkel

Pleegzorgspel En nu jij

Volgende pagina

Pleegzorgspel: En nu jij

Makkelijker in gesprek met pleegzorgspel

Praten over pleegzorg en alles wat daarbij komt kijken, gaat niet altijd gemakkelijk. Daarom bedacht volwassen pleegkind Maya Lievegoed een pleegzorgspel. Judith Zijtregtop deed de vormgeving en maakte de illustraties. In 2013 verscheen dit spel als een soort ganzenbord in het tijdschrift Mobiel, de voorloper van BIJ ONS. In 2019 besloten ze om een variant met speelkaarten te ontwikkelen. Inmiddels wordt het spel uit alle hoeken van het land besteld en zelfs vanuit België.

"Ik was bijna vier toen ik bij pleegouders kwam wonen", vertelt Maya. Vreselijk spannend vond ik dat en praten over mijn emoties was al helemaal lastig. Ik weet nog wel dat ik bij opkomend verdriet of woede naar de bank rende en daar letterlijk mijn hoofd in de hoek duwde. 'Ik wil niet praten', was de boodschap. Natuurlijk wilde ik dat wel, maar de drempel om het te doen lag toen te hoog. Gelukkig zakte die drempel in de loop van de tijd. Sterker nog, ik ben een echte prater nu. Ik geef zelfs presentaties voor mijn werk", zegt Maya lachend.

Judith herkent die drempel. "In ons gezin hebben twee, inmiddels volwassen, pleegzonen gewoond. Voor beide pleegzonen waren hun ouders bijzonder belangrijk. Onze oudste pleegzoon heeft met zijn, vaak negatieve, gedrag regelmatig laten zien hoe belangrijk zijn biologische ouders voor hem zijn. Maar hierover praten met ons was een moeilijke aangelegenheid."

Over het spel

Maya en Judith leerden elkaar kennen bij de redactie van BIJ ONS, dat in die tijd Mobiel heette. Maya: "Ik schreef columns over hoe het was om een volwassen pleegkind te zijn. Ik kreeg het idee om een pleegzorgspel te ontwikkelen om het praten over moeilijke onderwerpen makkelijker te maken. Judith deelde mijn enthousiasme en stelde voor om het spel vorm te geven.

De eerste versie was een soort ganzenbord. Inmiddels bestaat het spel 'En nu jij' uit vijftig grote, kleurrijke kaarten met verschillende soorten vragen. Er zijn 'doe'-vragen, bijvoorbeeld 'Zo dans ik op mijn favoriete muziek' en 'ja en nee'-vragen, bijvoorbeeld 'Beslis ik zelf of ik mijn familie mag zien?' Ook zitten er open vragen bij, bijvoorbeeld 'Waar zie jij (weleens) tegenop?' en één-antwoordvragen, bijvoorbeeld 'Ik ben soms jaloers op ...' Door zoveel verschillende soorten vragen komen er vanzelf allerlei leuke en lastige onderwerpen voorbij en hoef je ook niet stil te zitten!

Om het te spelen kan je de kaarten ondersteboven op een stapel leggen of juist verspreid over tafel met de bovenkant naar boven, zodat je de vragen kunt zien. Elke speler pakt steeds één kaart. Je kan je eigen kaart beantwoorden of de vraag aan iemand anders stellen. Je kan ook in gesprek gaan met elkaar na het lezen van een vraag. Je kunt ook alleen de kaarten gebruiken die voor jullie situatie van toepassing is. Misschien kies je elke avond voor het eten samen één kaart uit om over te praten. Spelers kiezen dus zelf de vorm die bij hen past.

Enthousiaste reacties

"De reacties zijn heel positief", zegt Maya. "Niet alleen pleegouders zijn enthousiast. We ontvangen ook bestellingen van samengestelde gezinnen, gezinshuizen en zorgverleners. Ik geloof niet dat het spel lastige gezinssituaties kan oplossen, maar het draagt hopelijk wel bij aan het blijven leren van elkaars perspectief. Een moeder schreef ons: "Zelfs het meest stille kind hier krijgen we erdoor aan het praten." Door in gesprek te gaan, heb je in ieder geval een beginpunt.

Judith: "Ik had het spel zelf graag gehad toen mijn oudste pleegzoon nog bij ons woonde als kind. Ik weet wel zeker dat het ons meer duidelijkheid en meer inzicht in elkaar had gegeven. Hij is nu zelf vader en als zijn kind wat groter is, gaan wij zeker 'En nu jij' met hem spelen. Hopelijk leert het kind dan meer over de achtergrond van zijn vader en kan er meer onderling begrip komen. Ook naar ons als pleegopa en -oma.'

"We kregen laatst een bestelling van een gepensioneerde man die het voor zijn verstandelijk beperkte broer bestelde", vertelt Maya. "Dat verbaasde me niet, want pleegzorg is niet alleen een thema voor kinderen. Ook als volwassene blijft het een stukje van je identiteit."

Door Judith Zijtregtop, pleegmoeder en voormalig redactielid van BIJ ONS en Maya Lievegoed, volwassen pleegkind en voormalig redactielid van BIJ ONS

Meer informatie en winactie

Het pleegzorgspel is geschikt voor spelers vanaf 7 jaar. Meer informatie over het spel is te vinden op www.humints.com/ennujij.

BIJ ONS mag een spel weggeven. Wil jij het pleegzorgspel winnen? Stuur een e-mail naar bijons@denvp.nl en leg uit waarom je het graag wil spelen. De winnaar krijgt bericht via e-mail.

Update: het spel is inmiddels verstuurd naar de winnaar. Je kunt het nog wel zelf bestellen via www.humints.com/ennujij.

Pleeggrootouderschap en loyaliteit

Volgende pagina

Pleeggrootouderschap en loyaliteit

Schipperen tussen gevoel en verstand

Kinderen die niet thuis kunnen opgroeien worden steeds vaker in een netwerkpleeggezin geplaatst. Een groot deel hiervan komt bij opa en oma terecht. Het grote voordeel voor het kleinkind is, dat het in een vertrouwde omgeving opgroeit. Voor de pleeggrootouders is het soms moeilijk om hun positie te bepalen tussen de biologische ouders en hun kleinkind. Meer professionele aandacht hiervoor zou zeker op zijn plaats zijn.

Ongeveer 47 procent van alle pleegzorgplaatsingen is een netwerkplaatsing en hiervan is 70 procent bij pleeggrootouders. Meer dan 3000 kleinkinderen groeien bij opa en oma op met een geregistreerd pleegcontract. Daarnaast is er een onbekend aantal kleinkinderen die zonder pleegcontract bij hun grootouders wonen.

Verschil in voorbereiding

Een wezenlijk verschil tussen bestandspleegzorg en netwerkpleegzorg is de voorbereiding. Bestandspleegouders maken van tevoren een bewuste keuze om pleeggezin te worden. Grootouders zien de bui vaak al hangen, omdat het niet goed gaat met de ouder(s) van hun kleinkind, maar kiezen niet bewust vooraf voor pleegzorg. Het in huis nemen van een kleinkind is meestal een laatste redmiddel. Vaak is dit voor het kleinkind de beste oplossing. Opa en oma zijn bekend en vertrouwd, waardoor het kind zich veilig voelt.

Voordat grootouders de status van pleeggrootouders hebben, worden ze gescreend door de pleegzorginstelling. Daarna volgen ze een training waarin ze informatie over pleegzorg krijgen en over de ontwikkeling en het gedrag van kinderen. Pleeggrootouders krijgen een financiële vergoeding en ondersteuning van een pleegzorgwerker die ongeveer één keer in de zes weken op bezoek komt. Als opa en oma ook het gezag hebben, is de frequentie lager, zo'n twee keer per jaar. Maar het is altijd mogelijk om meer pleegzorgbegeleiding te vragen.

Weer een kind in huis

Pleeggrootouders hadden een andere voorstelling van hun leven nadat de kinderen de deur uit waren. Zeker met het pensioen in aantocht lag de wereld voor hen open. Een kleinkind in huis betekent niet alleen een grote hap uit hun vrije tijd, maar vooral een stap terug in hun leefwijze. Ze beginnen weer helemaal opnieuw. Ze richten een kinderkamer in, gaan naar zwemles en staan langs de lijn bij sportwedstrijden. "Je krijgt er wel veel voor terug", zeggen pleeggrootouders. "Als je dat blije snuitje ziet, weet je waar je het voor doet."

Emotionele spanning

Waar pleeggrootouders moeilijker mee overweg kunnen, is de emotionele spanning die deze opvoedsituatie met zich meebrengt. Beter gezegd: de loyaliteitsfactor. Een van de ouders van hun kleinkind is hun kind. Die ouder blijkt niet in staat om het kind op te voeden. Dat is al genoeg om je hoofd over te breken. "Wat heb ik fout gedaan in de opvoeding?" Vaak zijn er nog andere volwassen kinderen en is de relatie met hun problematische broer of zus slecht. Of ze hebben nog andere kleinkinderen, voor wie ze gewoon opa en oma zijn. Het pleegkleinkind moet worden opgevoed, dat vergt een andere rol. Stel dat dit ze allemaal goed afgaat. Ze zijn fit genoeg voor speelafspraken, sportwedstrijden en vakanties met het kind. Ze kunnen aardig overweg met hun dubbele rol. Ze kunnen het kind goed begeleiden en geven het de broodnodige rust en regelmaat. Toch knelt er nog iets.

Veel vragen

Hoe gaan pleeggrootouders om met de vijandigheid van de biologische ouder, hun bloedeigen kind? "Je hebt mijn kind afgepakt." Wat doen ze met het loyaliteitsprobleem van hun pleegkleinkind en met die eeuwige frustratie dat de situatie onnatuurlijk is? Ze gunnen hun problematische kind toch het ouderschap. Ze willen hun kind niet aan de kant zetten, hoe moeilijk het ook is. Ze willen ervoor zorgen dat ouder en kind niet van elkaar vervreemden. Wat doet de emotionele spanning met het kind? Mama is bijvoorbeeld heel vijandig naar oma, maar het kind vindt oma lief. Het kind vindt mama ook lief. Het kind zit in een soort vechtscheiding. Wat zijn de gevolgen op de lange duur? Als het pleegkleinkind puber is geworden, draaien de rollen soms weer om en trekt het kind meer naar de ouder. Soms wil het weer bij de ouder wonen. Wat doet dat met de grootouders die zich al die jaren hebben ingespannen voor het kind?

Pleeggrootouder ben je niet alleen
pleegzorg.nl

Webinar: Pleeggrootouder ben je niet alleen!

Op het pleegzorgplatform staat een online webinar voor pleeggrootouders. Het webinar gaat in op drie thema's die voor pleeggrootouders van belang zijn: het gedrag van hun kleinkind, de verschillende petten die pleeggrootouders dragen en het krijgen van hulp en ondersteuning.

Bekijk webinar

Lotgenoten

Op de jaarlijkse bijeenkomst van Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders Nederland (SBPN) komen deze vragen en verhalen naar boven. Het lotgenotencontact biedt geen oplossing, maar wel soelaas. Pleeggrootouders gaan lichter weg dan ze binnenkomen. "Ik ben niet de enige", verzuchten ze na afloop. "Sommigen hebben het nog veel zwaarder." Elke pleeggrootouder herkent dit. Het is voortdurend schipperen tussen gevoel en verstand. Sommige pleeggrootouders gaan eraan onderdoor en moeten het pleegouderschap vroegtijdig opgeven. Dat is nadelig voor alle partijen, maar vooral voor het kind.

Het is de vraag in hoeverre pleeggrootouders goed worden voorbereid en begeleid. Pleeggrootouders kunnen altijd bij een pleegzorgwerker terecht. Die pleegzorgwerker heeft een luisterend oor, denkt mee over stappen en oplossingen en geeft goede raad. Soms is de problematiek echter zo ingewikkeld dat specialistische hulp nodig is. Daarvoor is een afspraak met een psycholoog een optie of met een groepje lotgenoten. Pleegzorgorganisaties organiseren ook bijeenkomsten waarin loyaliteit en gedragsproblematiek aan de orde komen. Soms krijgen ze een buddy met wie ze van gedachten kunnen wisselen en problemen kunnen delen. Maar is dit allemaal genoeg?

Samenwerking

In 'Opgroeien in twee families' (1) hebben Yvonne Aarts, Gé Haans en Marieke Klein Entink onderzoek gedaan naar samenwerking tussen pleegouders en biologische ouders. Deze samenwerking is een voorwaarde voor een veilige en succesvolle pleegzorgplaatsing. Laat de biologische ouders in hun waarde, betrek ze zoveel mogelijk bij de opvoeding van hun kind. Neem gezamenlijk belangrijke beslissingen en laat het kind ervaren dat zijn ouders deel uitmaken van zijn leven en altijd op de eerste plaats zullen blijven. Gelijkwaardigheid en erkenning van de rollen en posities van alle betrokkenen spelen hierin een cruciale rol. Als dat te realiseren valt, is dat gunstig voor alle partijen en komt een breakdown (voortijdig afgebroken plaatsing) nog nauwelijks voor. Om dit te bewerkstelligen is begeleiding nodig. De deskundigheid van een pleegzorgwerker die mede de samenwerking tot stand brengt en faciliteert, is van groot belang. Meerzijdige partijdigheid is een term die in dit kader meerdere keren voorkomt.

Meer professionele aandacht

Ook in deze interessante studie blijft de positie van pleeggrootouders onderbelicht. De emotionele band tussen de grootouders en de ouder van het kind blijft onbesproken. Dit is waar pleeggrootouders voor vechten en onder lijden. De bloedband maakt dat ze onvoorwaardelijk kiezen voor hun eigen kind, maar ze kunnen dat niet doen vanwege een ontoereikendheid van datzelfde kind in het ouderschap. Dus stellen pleeggrootouders de veiligheid en afhankelijkheid van het jonge kleinkind boven de existentiële loyaliteit met hun eigen kind. Dat is rationeel goed te verdedigen, maar emotioneel veel moeilijker. Bij een toenemend aantal plaatsingen van kleinkinderen bij grootouders verdient dit aspect meer professionele aandacht.

Door Lia Brouwer, redactielid BIJ ONS, pleeggrootouder en pedagoog

Met medewerking van Horizon Jeugdzorg

Meer weten over pleeggrootouders?
Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders Nederland ondersteunt pleeggrootouders in de zorg voor hun kleinkinderen.

Website SBPN

Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders Nederland

Voetnoten

1. Yvonne Aartsen, Gé Haans, Marieke Klein Essenk, Opgroeien in twee families. SWP, 2021.

De positie van pleegouders en gezinshuisouders

Volgende pagina

Hoe zit dat?

De positie van pleegouders en gezinshuisouders

Hoe langer een pleegkind in een pleeggezin verblijft, des te belangrijker de rol van de pleegouders wordt in zijn leven. Een pleegkind dat langdurig in een pleeggezin verblijft, kan bijvoorbeeld niet zomaar ergens anders worden geplaatst (1). De band tussen het pleegkind en de pleegouders wordt door de wetgever beschermd. Hoe werkt dat? En hoe zit het eigenlijk met de band van het kind met zijn gezinshuisouders (2)?

Rubriek van Mariska Kramer

Stanley

Stanley (4 jaar) staat onder voogdij van een gecertificeerde instelling en is toen hij twee weken oud was, bij zijn pleegouders Robbert en Hetty komen wonen. Als Jeffrey 3,5 jaar is, wil de gecertificeerde instelling Stanley overplaatsen naar een ander pleeggezin. Volgens de gecertificeerde instelling kunnen Robbert en Hetty vanwege de gedragsproblemen met hun eigen (puber)zoon niet goed genoeg voor Stanley zorgen. Robbert en Hetty zijn het hier niet mee eens.

De gecertificeerde instelling mag Stanley niet overplaatsen zonder instemming van de rechter. Robbert en Hetty hebben aangegeven dat ze het niet eens zijn met de overplaatsing. Zij hebben als pleegouders het blokkaderecht, omdat zij langer dan een jaar voor Stanley zorgen en er sprake is van voogdij. De gecertificeerde instelling moet een verzoek indienen bij de kinderrechter om toestemming te verkrijgen om Stanley over te plaatsen. Robbert en Hetty kunnen zich bij de rechter verweren tegen het verzoek tot overplaatsing.

Gezinshuisouders

Stel dat Robbert en Hetty de gezinshuisouders zouden zijn geweest van Stanley. Kunnen zij dan ook een beroep doen op het blokkaderecht? Ja, in dit geval mag er vanuit worden gegaan dat Robbert en Hetty ook een beroep kunnen doen op het blokkaderecht. In de wet is namelijk het volgende opgenomen: de voogd mag de verblijfplaats van een kind na een jaar niet beëindigen zonder toestemming van de personen die het kind in hun gezin opvoeden (hier: Robbert en Hetty). Eenvoudig gezegd: Robbert en Hetty verzorgen als gezinshuisouders Stanley als behorende tot hun gezin, langer dan een jaar. De voogd heeft dan toestemming van Robert en Hetty nodig om het verblijf te mogen eindigen. Geven zij die niet, dan moet de voogd toestemming van de rechter zien te verkrijgen. Toch blijkt uit de rechtspraak dat het minder vanzelfsprekend is voor gezinshuisouders dan voor pleegouders om een beroep te kunnen doen op het blokkaderecht (3).

Vrijwillig kader

Hetzelfde zou gelden in het geval dat Stanley door zijn met gezag belaste ouder(s) in het gezinshuis (of pleeggezin) van Robbert in Hetty zou zijn geplaatst. We spreken dan van het vrijwillige kader. Ook in dat geval zou(den) de ouder(s) met gezag na een jaar het verblijf van Stanley niet mogen beëindigen zonder toestemming van de gezinshuisouders (of pleegouders) Robbert en Hetty. Ook de met gezag belaste ouder(s) moet(en) de kinderrechter verzoeken om weer voor Stanley te mogen zorgen. Maar ook in dit geval zal de rechter niet zo vanzelfsprekend uitgaan van het blokkaderecht voor de gezinshuisouders als voor de pleegouders.

Als de voogd (of in het vrijwillige kader: de ouder met gezag) toch van mening is dat het blokkaderecht niet geldt voor gezinshuisouders en géén toestemming verzoekt om de verblijfplaats van Stanley te mogen beëindigen, kunnen de gezinshuisouders zelf een procedure starten. Met een kort geding kunnen ze beëindiging van het verblijf van Stanley (proberen) te voorkomen.

Ondertoezichtstelling

Weer even terug naar de situatie van Robbert en Hetty als pleegouders. Ook voor wijziging van het verblijf van Stanley - langer dan een jaar in geval van een ondertoezichtstelling (OTS) - is toestemming nodig van de kinderrechter. Er mag vanuit worden gegaan dat dit ook geldt voor de situatie waarin Robbert en Hetty gezinshuisouders zijn van Stanley. In de praktijk blijkt dat de gecertificeerde instelling de kinderrechter om toestemming verzoekt tot wijziging van het verblijf, ook als het gaat om verblijf van het kind in een gezinshuis van een jaar of langer (4). Dit geldt dus niet alleen voor pleeggezinplaatsingen.

Belanghebbenden

Pleegouders zijn belanghebbenden in procedures die betrekking hebben op hun pleegkind dat zij een jaar of langer verzorgen en opvoeden. In de praktijk blijkt dat ook gezinshuisouders als belanghebbenden door de rechter worden opgeroepen in procedures die betrekking hebben op hun gezinshuiskind dat zij een jaar of langer verzorgen. Dit gebeurt in de praktijk lang niet altijd automatisch. Gezinshuisouders doen er dus goed aan zich actief als belanghebbenden kenbaar te maken bij de rechter. Dit kan door voorafgaand aan de zitting te bellen met de rechtbank of door de rechtbank een brief te schrijven.

Samengevat

Voor pleegouders staat vast dat na een jaar verzorging en opvoeding van het pleegkind er toestemming van de kinderrechter nodig is om het verblijf te mogen beëindigen. Voor gezinshuisouders is dit recht minder vanzelfsprekend, omdat family-life van het kind met de gezinshuisouders volgens de rechtspraak niet altijd vanzelfsprekend is. Het zal van de omstandigheden van het geval afhangen of dit voor hen ook geldt (2). Uit de uitspraak van het hof is niet op te maken aan welke omstandigheden moet worden gedacht. Als de gezinshuisouders het niet eens zijn met een overplaatsing van het kind na een jaar of langer, dan doen zij er goed aan om in ieder geval een beroep te doen op het blokkaderecht.

Mariska Kramer

Advocaat Mariska Kramer maakt zich sterk voor het belang van het (pleeg)kind. In haar advies- en procespraktijk staat ze pleegouders bij en adviseert ze pleegzorgaanbieders en gecertificeerde instellingen. Ook geeft ze lezingen en cursussen over de rechtspositie van het (pleeg)kind en pleegouders.

Website Mariska Kramer

Helpdesk voor pleegouders

Voor gratis juridisch advies, ook over de rechten van pleegkinderen, kun je terecht bij de NVP-helpdesk. De helpdesk van de NVP helpt je verder! We bieden een luisterend oor, denken met je mee en geven (juridisch) advies.

Helpdesk

VOETNOTEN

1. De hoofdregel is: het verblijf van een pleegkind dat langer dan een jaar in een pleeggezin woont, mag niet zonder toestemming van de (kinder)rechter worden beëindigd.

2. Een gezinshuis is een kleinschalige vorm van hulp en zorg voor uithuisgeplaatste kinderen en jongeren. Gezinshuisouders (echtpaar, samenwonend stel of alleenstaand) vangen hen op in hun gezin in een normale leefomgeving. Gezinshuisouders vormen 24/7 de vaste basis en bieden professionele begeleiding.

3. In de rechtspraak wordt wisselend omgegaan met gezinshuisouders als het gaat om het vereiste van vervangende toestemming (blokkaderecht). Het hof Arnhem-Leeuwarden (ECLI:NL:GHARL:2021:5961) besloot op 17 juni 2021 in een zaak dat gezinshuisouders als professionele aanbieder van jeugdhulp in principe geen blokkaderecht hebben. Het hof sluit echter tegelijkertijd de mogelijkheid van family-life niet uit, maar geeft aan dat er sprake moet zijn van bijzondere omstandigheden. Het hof maakt in de uitspraak niet concreet aan welke omstandigheden er moet worden gedacht. Deze bijzondere omstandigheden waren in deze zaak volgens het hof niet naar voren gebracht.

4. Zie rechtspraak.nl.

Hoe verder na seksueel misbruik?

Volgende pagina

Hoe verder na seksueel misbruik?

Een gesprek met Iva Bicanic

De paniek is groot als (pleeg)ouders horen dat hun kind seksueel misbruikt is. De wereld staat stil. Er is boosheid, schuldgevoel, verdriet, ontkenning, angst. Bovendien krijgen de ouders en het kind te maken met politie en soms met rechtszaken. Iva Bicanic werkt al jaren met slachtoffers van seksueel misbruik en hun ouders. Ze krijgt relatief veel pleegkinderen met negatieve jeugdervaringen in haar spreekkamer. Ik praat met Iva over seksueel misbruik en de gevolgen ervan voor de ontwikkeling van een kind. Hoe kunnen (pleeg)ouders het beste handelen wanneer er sprake is (geweest) van misbruik? Kunnen kinderen nog ooit van dit trauma herstellen?

Iva Bicanic

- Geboren in 1972
- Klinisch psycholoog, ze geeft therapie aan slachtoffers van seksueel misbruik
- Hoofd van het Landelijk Psychotraumacentrum in het UMC Utrecht
- Wetenschappelijk onderzoeker en docent
- Directeur-bestuurder van het Centrum Seksueel Geweld
- Boeken:

- Dicht bij huis - Hoe steun je een kind na seksueel misbruik

- De baas over je lijf - Over bloot, aanraken en grenzen

Naar aanleiding van een recent item over misbruik voor het Jeugdjournaal vertelt Iva dat het haar opnieuw is opgevallen dat kinderen alleen weet hebben van kinderlokkers. “Vergeleken met de man in de bosjes, die je een snoepje belooft, is de kans echter acht keer groter dat een kind misbruikt wordt door een bekende: (stief)vader, opa, oom, buurman, trainer (1). Daar wordt niet over gepraat. En vergeet niet dat er ook veel misbruik online gebeurt.”

Keukentafelgesprek

Hoe praat je met kinderen over misbruik door familie of bekenden? Als (pleeg)ouder kun je de bewustwording over wensen en grenzen vergroten door al vanaf heel jong ‘keukentafelgesprekjes’ met kinderen te hebben over aanraken. “Je billen zijn voor jou, daar mogen grote mensen niet aankomen. Kusjes zijn van jou: als je oma geen kusje wil geven, dan hoeft dat ook niet! Wat geeft je een fijn gevoel? Wat is een leuk geheim en waarom mag je over een niet-leuk geheim praten?”

Iva: “Maar vergeet niet dat kinderen het misbruik bij bekenden ‘gewend’ zijn, zij denken dat het normaal is. Openheid kan pas ontstaan wanneer kinderen herkennen dat ‘wat oom doet’ verkeerd en verboden is. De meeste kinderen realiseren zich dan echter ook dat onthullen niet zonder gevolgen zal blijven voor hen of voor de pleger.”

Grote impact

De gevolgen van seksueel misbruik zijn ingrijpend, zo blijkt uit onderzoek. Iva vertelt dat mishandeling en misbruik nogal eens samengaan. Maar het belangrijkste verschil zit hem in de geheimhouding. Iva: “Misbruik gebeurt vaak in een één-op-één-situatie, er is niemand bij. De pleger weet dat het niet mag, geheimhouding is essentieel. Hij is bang dat het kind gaat praten en geloofd wordt. Daarom geeft hij een andere draai aan het misbruik: ‘jij komt toch naar mij!’, ‘jij en ik hebben iets heel speciaals’ of ‘als je dit vertelt, dan moet ik naar de gevangenis en dan wordt je moeder heel verdrietig’. In deze mindfuck wordt een pleger kundig en een kind raakt getraind in het doen alsof er niks aan de hand is.”

Kwetsbaar

Behandeling van het opgelopen trauma is belangrijk. Iva: “Uit onderzoek blijkt dat kinderen die misbruik hebben meegemaakt, kwetsbaarder zijn voor herhaling van misbruik in de toekomst. Ze hebben geleerd hun gevoel uit te schakelen, ze hebben vaak een laag zelfbeeld of PTSS (posttraumatische stressstoornis).” Iva krijgt relatief veel pleegkinderen of kinderen uit gezinshuizen in haar spreekkamer: “Pleegkinderen staan bij komst in het pleeggezin al 5-0 achter door wat ze hebben meegemaakt aan negatieve jeugdervaringen. Door deze kwetsbaarheid is de kans op (herhaling van) misbruik of mishandeling groter.”

Boekrecensie: Dicht bij huis. Hoe steun je een kind na seksueel misbruik?

Iva Bicanic en Richard Korver

Beide auteurs werken met slachtoffers van seksueel misbruik en hun ouders. In het boek vind je praktische en laagdrempelige beschrijvingen van de gevolgen van seksueel misbruik, de juridische procedures en de mogelijkheden van therapie. Lees hier onze recensie:

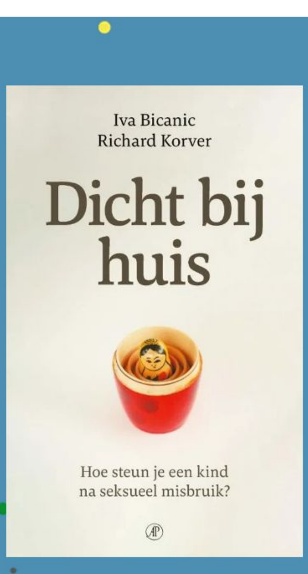

Boekrecensie: Dicht bij huis

Wat kun je als pleegouder doen?

“Pleegouders zouden psycho-educatie over seksueel misbruik moeten krijgen”, aldus Iva. “Het is belangrijk dat pleegouders weten hoe misbruik ontstaat en wat de gevolgen kunnen zijn. Hoe het kind verstrikt is geraakt in het web van misbruik, dubbele gevoelens en eerdergenoemde mindfuck. Maar ook hoe belangrijk pleegouders zijn in de verwerking. Pleegouders kunnen het kind helpen door kalm te blijven en open vragen te stellen (2). Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Begeleiders van pleegzorg moeten op de hoogte zijn van de juiste manier van handelen bij vermoedens en adressen waar ze terecht kunnen, zoals het Centrum Seksueel Geweld (3) en LANGSZ, Netwerk van gespecialiseerde advocaten (4).

Herkennen van signalen

“Het beste signaal is, als het net gebeurd is en er nog sporen van de verdachte zijn”, zegt Iva. “Dan moet dit meteen worden gemeld bij het Centrum Seksueel Geweld. Meestal dateren de verhalen van langer geleden. Als een verhaal ontbreekt, terwijl er wel opvallende gedragingen zijn, kan een vermoeden ontstaan. De realiteit is, dat bijna de helft van de bewezen misbruikte kinderen geen signalen afgeeft en dat geen enkel signaal specifiek is voor misbruik, behalve een SOA of zwangerschap. Signaleren is moeilijker dan je zou denken. Eigenlijk kun je pas echt aan de slag als een kind uit zichzelf begint te praten over het misbruik.”

Vals beschuldigd

Soms worden pleegouders zelf beschuldigd van misbruik. In Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg, de voorloper van BIJ ONS, stond een interview met een pleegouder die dit overkwam (5). Het artikel heeft veel stof doen opwaaien. Iva beaamt dat dit moeilijk moet zijn, maar doet meteen een beroep op de professionaliteit van pleegouders. “Misbruik is voor kinderen zo ingrijpend, dat we alle signalen daarop serieus moeten nemen. Als daar in een pleeggezin twijfels over zijn, dan moet er worden gehandeld ter bescherming van de pleegkinderen, met bijvoorbeeld een vier-ogen-beleid of andere concrete afspraken. Ook als dit een aanslag is op privacy en privéleven van pleegouders.”

Therapiemogelijkheden

Het goede nieuws is, dat traumabehandeling in 60 tot 70 procent van de situaties succesvol is. Iva: “Ook bij pleegkinderen geldt, dat je zo snel mogelijk met traumatherapie kunt starten. Vroeger werd gedacht dat je moest wachten tot pleegkinderen in een perspectief biedend pleeggezin een band hadden opgebouwd. Wanneer de pleegouders een kalm brein hebben en de deur bij het kind op een kiertje staat om erover te praten, dan is therapie helpend, ook bij een tijdelijke of crisisplaatsing.

Er bestaat de mogelijkheid van een intensieve traumabehandeling (ITB), dan zijn slachtoffers twee weken fulltime bezig met therapie. Als therapeut ben ik voorstander van het jaarlijks volgen van slachtoffers. Gedurende verschillende fases in het leven kan er een terugval ontstaan, bijvoorbeeld in de puberteit of bij het aangaan van een relatie. Als je een slachtoffer jaarlijks ziet en spreekt, kun je een terugval eerder herkennen en behandelen.”

Door Maud Verhoofstad, redactielid van BIJ ONS, pleegouder, vertrouwenspersoon en mantelzorgmakelaar

Winnen!

BIJ ONS mag van uitgeverij De Arbeiderspers twee exemplaren verloten van het boek 'Dicht bij huis' van Iva Bicanic en Richard Korver!

Heb je belangstelling? Stuur vóór 15 oktober een e-mail met je naam en adres naar bijons@denvp.nl onder vermelding van ‘win-actie Dicht bij huis’. De winnaars krijgen bericht via e-mail.

Update: de boeken zijn inmiddels verstuurd naar de winnaars. Je kunt het boek zelf bestellen bij uitgeverij De Arbeiderspers.

Benieuwd naar het boek? Check onze recensie:

Boekrecensie: Dicht bij huis

Voetnoten

1. 93 procent van misbruik wordt gepleegd door een man, 7 procent door een vrouw. In dit artikel wordt de pleger aangeduid met ‘hij’.

2. Zie ook Augeo Magazine.

3. Centrum Seksueel Geweld werkt landelijk vanuit verschillende locaties. Slachtoffers van aanranding of verkrachting kunnen hier direct hulp krijgen die ze nodig hebben: forensische, medische en psychische hulp. Het Centrum is 24/7 bereikbaar via 0800-0188. Website: centrumseksueelgeweld.nl

4. LANGSZ, Landelijk Advocaten Netwerk Gewelds- en Zeden Slachtoffers. Bij deze stichting zijn advocaten aangesloten die gespecialiseerd zijn in het verlenen van juridische bijstand aan slachtoffers. Alle deelnemende advocaten hebben specifieke kennis en ervaring op dit rechtsgebied. Website: langsz.nl

5. BIJ ONS, 2014, Maud Verhoofstad: Vals beschuldigd.

JONG SLIM

De stem van jongeren telt!

Volgende pagina

Manuela: “Door mijn studie en werk besefte ik: jongerenparticipatie gaat ook over mij!”

In jeugdzorgland hoor je veel over jongerenparticipatie, maar wat is het eigenlijk en waarom is het zo belangrijk? JongWijs is één van de organisaties die het belang van jongerenparticipatie weet te onderschrijven. We gingen via Zoom in gesprek met twee enthousiaste JongWijzers: Manuela (26) en Shannon (23). Beiden zijn anderhalf jaar betrokken bij JongWijs.

In de jeugdhulpverlening wordt er te vaak óver kinderen en jongeren gepraat en te weinig mét hen. Hoe kun je er dan achter komen wat zij voelen, ervaren en willen weten? Veel gemeenten hebben daarom jeugdparticipatie als één van hun beleidsdoelen geformuleerd. Duurzame veranderingen komen namelijk alleen maar tot stand in samenwerking met de mensen om wie het gaat.

Shannon

Manuela

Invloed op beleid

Manuela en Shannon weten dit als geen ander. Manuela deed een studie bestuurskunde en kwam via haar stage aan het werk bij gemeente Tilburg als aanjager jeugdparticipatie voor een grote regio in Brabant. Ze heeft van haar derde tot haar negentiende jaar in een pleeggezin gewoond. Tussentijds ging ze nog een korte periode bij haar biologische moeder wonen. Manuela: “Helaas werkte dat niet, maar gelukkig kon ik terug naar mijn pleeggezin. Het was echt niet altijd makkelijk, maar al die ervaringen zijn niet voor niets geweest. Door mijn studie en werk besefte ik: jongerenparticipatie gaat ook over mij! Ik ben aangesloten bij JongWijs, omdat ik vind dat de stem van kinderen en jongeren met een achtergrond in een pleeggezin of gezinshuis ongehoord is. Maar de mening van jongeren telt! Hun mening moet opgepakt worden, zodat ze invloed hebben op beleid.”

Roze bril

Ook Shannon praat mee vanuit haar ervaringen. Zij is nu onderwijsassistente in de bovenbouw van een basisschool in Berkel. Toen ze 12 jaar was, overleed haar moeder en kwam ze in pleegzorg terecht. Ze woonde bij drie pleeggezinnen: één tijdelijk adres en twee langdurige. Shannon: “Jongeren mogen meer een stem hebben en daarom ben ik aangesloten bij JongWijs. Sommige jeugdzorgprofessionals hebben een roze bril op, die door het delen van onze ervaringen afgedaan kan worden. Problematiek wordt bijvoorbeeld onderschat, omdat de beleving van jongeren anders kan zijn dan de interpretatie van professionals.”

> *"De mening van jongeren telt! Hun mening moet opgepakt worden, zodat ze invloed hebben op beleid."*

Megafoonfunctie

JongWijs is een netwerk van jongeren en jongvolwassenen met ervaring in een pleeggezin of gezinshuis. Samen vormen de JongWijzers een enthousiast landelijk netwerk van jongeren (14 tot 30 jaar) die met elkaar ervaringen delen en projecten opzetten. Ook geven zij gevraagd en ongevraagd advies aan professionals, (jeugdzorg)organisaties en beleidsmakers in de zorg voor jeugd. Als ervaringsdeskundigen in de jeugdzorg kunnen de JongWijzers écht iets toevoegen aan de zorg voor jeugd. Shannon: “We hebben eigenlijk een megafoonfunctie om de stem van jongeren hoorbaar te maken. Het is een uitdaging om tijdens onze activiteiten de boodschap van jongeren te horen, maar we nodigen ze altijd uit om aan te sluiten bij JongWijs. Door in gesprek te gaan met deelnemers, proberen we erachter te komen hoe we kunnen helpen met vragen die bij jongeren leven. Ook is het heel nuttig om te ervaren dat je niet de enige bent.” Door JongWijs worden allerlei activiteiten georganiseerd, zoals lasergamen en barbecueën. Manuela: “We zijn te volgen via insta, dus zo kun je op de hoogte blijven van welke activiteiten er nog komen!”

Blijf op de hoogte!

Volg JongWijs op social media, zo blijf je op de hoogte van alles wat ze doen en de activiteiten die de jongeren organiseren!

facebook.com/jongwijs

instagram.com/wijzijnjongwijs

Buiten kaders denken

Shannon en Manuela zijn het met elkaar eens: jongeren moeten zich meer laten horen. Een stem helpt om mee te beslissen en het leven in eigen handen te nemen. Ze lichten het allebei toe met een voorbeeld. Manuela: “Toen ik terugkeek op mijn eigen ontwikkeling en de zoektocht naar mijn identiteit zag, besloot ik om anderen te helpen. Het is belangrijk dat er aandacht is voor de loyaliteiten waar je als jongere mee te maken hebt. Pleegouders die onbedoeld een opmerking over je moeder maken, moeten weten dat het tóch schuurt. Je moeder is je moeder. Verder vind ik het heel belangrijk om anderen uit te dagen om buiten de kaders van alle systemen te denken. Dat geeft echte vrijheid en meer mogelijkheden om aan te sluiten bij de hulpvraag. We hebben de hulpverlening in Nederland soms te goed georganiseerd, waardoor we vastzitten. Maatwerk kan dan de oplossing zijn, maar dan moet je dat wel vertellen!”

Zelfvertrouwen

Shannon mijmert even: “Ik dacht terug aan de start van pleegzorg toen mijn moeder net was overleden. Ik heb me in die periode eerst enorm afgezet. Ik sloot me af en trok me terug op mijn kamer. Hierdoor bleef het pleeggezin in onwetendheid en verergerde mijn problematiek. Ik wilde niet opvallen en zat in een ongewenste situatie die ik wilde herstellen zonder mijn mond open te doen. Gelukkig kwam ik toen in een crisispleeggezin terecht met veel begrip, waardoor ik in een korte tijd rust vond. Ik moest opnieuw vertrouwen in mijn nieuwe situatie leren opbouwen en ruimte krijgen om verdriet te verwerken. Maar het was toen zó lastig om mijn mening te uiten! Dat gun ik eigenlijk niemand. Dat is voor mij de drive: voorkomen dat anderen hetzelfde opgesloten gevoel meemaken. Want het hebben van een stem heeft mij meer zelfvertrouwen gegeven.”

Door Gerdien Rieteveld, redactielid BIJ ONS, gezinshuisouder en tekstschrijver, en Flip Woltering, redactielid BIJ ONS, gepensioneerd pleegzorgwerker en (pleeg)grootvader.

Meer weten over JongWijs?

Bij JongWijs ontmoet je andere jongeren met ervaring in de pleegzorg. Ze organiseren activiteiten en meetings waar iedereen aan mee kan doen!

En ze zorgen dat jij kunt laten horen wat je denkt en wat je belangrijk vindt. Binnen jouw pleegzorgorganisatie, maar ook bij alle anderen die beslissen over pleegzorg. Zo kunnen we samen de pleegzorg verbeteren!

Hier vind je meer informatie over JongWijs: klik hier. Wil je aansluiten bij het netwerk? Sluit je aan!

Boekentips

Volgende pagina

Boekentips

Gehechtheid in de praktijk

Paula Sterkenburg, Beanka Meddeler-Polman en Jos Schrijver

Gehechtheid in de praktijk is bedoeld om ouders en werkers in de gehandicaptenzorg te ondersteunen, maar het is ook uitstekend geschikt voor een bredere doelgroep. Pleegzorgwerkers en pleegouders kunnen het werkboek gebruiken bij de begeleiding en opvoeding van pleegkinderen met gehechtheidsproblemen. Lees hier onze recensie:

Boekrecensie: Gehechtheid in de praktijk

Kobus, de dwarse krab

Dr. Juliette Liber

Kobus, de dwarse krab is een interactief voorleesboek dat kinderen tips biedt om minder snel boos te worden of boosheid op een handige manier op te lossen. Lees hier onze recensie:

Boekrecensie: Kobus, de dwarse krab

Opgroeien in twee families

Yvonne Aartsen, Gé Haans, Marieke Klein Entink

Dit boek gaat over hoe je binnen pleegzorg ouders en kind de ruimte en mogelijkheden geeft om elkaar te leren kennen. Maar ook hoe je als ouders en pleegouders samen voor het belang van het kind kunt staan. Lees hier onze recensie:

Boekrecensie: Opgroeien in twee families

Ik haat je, blijf bij me

Annemieke Terpstra en Véronique Renting

Dit boek staat vol met ervaringsverhalen over hechtingsproblematiek. De schrijfsters zijn beiden ervaringsdeskundigen in het omgaan met hechtingsproblematiek. Ze wilden een brug slaan tussen de kennis van professionals en ervaringen uit de praktijk en dat is meer dan gelukt. Lees hier onze recensie:

Boekrecensie: Ik haat je, blijf bij me

Kiekeboem!

Yael Meijer

Kiekeboem! vertelt wat de gevolgen zijn van verwaarlozing en geweld bij baby's, peuters en kleuters. Het boek beschrijft wat het voor jonge kinderen betekent om op te groeien in onveilige situaties en hoe je als professional zo vroeg mogelijk kunt signaleren en ondersteuning kunt bieden. Lees hier onze recensie:

Boekrecensie: Kiekeboem!

Uithuisgeplaatste jeugdigen

Annemiek Harder, Erik Knorth en Chris Kuiper (red.)

Dit is een interessant boek over uithuisplaatsingen van jeugdigen en wat er nodig is om die succesvol te laten verlopen. Het geeft een overzicht van 'wat werkt' in de hulpverlening en het onderwijs. Lees hier onze recensie:

Boekrecensie: Uithuisgeplaatste jeugdigen

Dagboek van een pleegkind

Manell Hoenselaars

Dit mooi uitgevoerde dagboekje kan kinderen helpen om grip te krijgen op wat er allemaal gebeurt als ze in een pleeggezin gaan wonen. Per dag is er een vraag waarop ze antwoord kunnen geven. Lees hier onze recensie:

Boekrecensie: Dagboek van een pleegkind

Doe mee met de NVP, word lid!

Volgende pagina

plaats voor pleeggezinnen

Bij de NVP hebben we aandacht voor pleeggezinnen. Wij zijn er voor pleegouders, pleegkinderen en eigen kinderen in pleeggezinnen. Wij zijn een plaats voor pleeggezinnen, waar je gehoord en gezien wordt, waar je waardering en steun vindt en waar je je stem kan laten horen om samen de pleegzorg te verbeteren. Met jouw steun kunnen we dit blijven doen. Word ook lid van de NVP!

Word lid!

Waaraan lever je een bijdrage?

- Aan het ontwikkelen en het ondersteunen van pleegoudernetwerken, zodat ieder pleeggezin toegang heeft tot zo'n netwerk.
- Aan de helpdesk, die vragen van pleegouders beantwoordt en advies geeft.
- Aan het behartigen van de belangen van pleegouders, zowel landelijk als lokaal.

Het lidmaatschap van de NVP kost 20 euro per jaar. Als je nu lid wordt, ontvang je het gesprekssspel voor pleeggezinnen Dromen, denken, doen.

"De helpdesk van de NVP neemt de tijd voor je en gaf mij tips hoe ik met de situatie om moest gaan. Ik voelde mij gehoord en begrepen. Heel fijn dat pleeggezinnen op deze manier ondersteund worden, daarom heb ik besloten om lid te worden."

Neem contact op

Voornaam

Achternaam

Emailadres

voorbeeld@mailadres.nl

Heb je vragen over het magazine of wil je meedoen met de redactie? Vul hieronder je vraag of opmerking in of geef aan ons door hoe jij wilt bijdragen!

Jouw vraag, opmerking of suggestie.

Ik ga akkoord met de verwerking van de ingevulde gegevens volgens de privacy policy van de NVP, te vinden op denvp.nl/privacy.

☐ Akkoord

Verstuur

Paula Sterkenburg, Beanka Meddeler-Polman en Jos Schrijver

Gehechtheid in de praktijk

Sonia (7 jaar) is blind. Ze is van een bankje gevallen. Ze lijkt helemaal geen pijn te hebben, hoewel het echt pijn had moeten doen. De leerkracht heeft hierdoor niet in de gaten dat zij gevallen is en mogelijk pijn heeft. Sonia staat langzaam op en gaat verder spelen. Ze laat geen signaal van gehechtheidsgedrag zien. Ze had kunnen huilen of roepen. (Pagina 73)

Gehechtheid in de praktijk is bedoeld om ouders en werkers in de gehandicaptenzorg te ondersteunen bij de gehechtheidsontwikkeling van kinderen en volwassenen met een visuele en/of verstandelijke beperking. De hoofdstukken bevatten blokjes ‘Belangrijk om te weten’, met uitleg over bijvoorbeeld het belang van troost zoeken bij stress en pijn. Vervolgens een praktisch voorbeeld, zoals dat van Sonia. Kennis- en inzichtvragen en observatie- en reflectieopdrachten zetten de lezer verder actief aan het werk.

Het werkboek is ook uitstekend geschikt voor een bredere doelgroep. Sonia had net zo goed een kind zónder visuele problemen kunnen zijn, zoals een kind met gehechtheidsproblemen of een pleegkind. Pleegzorgwerkers en pleegouders kunnen het boek gebruiken bij de begeleiding en opvoeding van pleegkinderen met (gehechtheids)problemen. En ze kunnen hun eigen gedrag doorlichten aan de hand van thema’s in het boek, zoals empathie - invoelingsvermogen - of de eigen gehechtheid.

Alle lof voor de praktische beschrijvingen en uitleg, inclusief de theoretische achtergronden. Het boek staat vol relevante voorbeelden en uitdagende vragen en antwoorden.

Via de website van Bartiméus kan een PDF van het werkboek gratis gedownload worden.

Gehechtheid in de praktijk

Door Femmie Juffer, redactielid van BIJ ONS en emeritus hoogleraar adoptie en pleegzorg

Yvonne Aartsen, Gé Haans, Marieke Klein Entink

Opgroeien in twee families

Als kinderen langdurig opgroeien in een pleeggezin, is het belangrijk dat ouders en pleegouders samenwerken. Eén ding staat vast: ieder kind wordt geboren uit twee ouders, dat kun je niet wegpoetsen. Leven met die werkelijkheid kan heel moeilijk zijn als een kind zijn oorsprong niet kent. Dit boek gaat over hoe je binnen pleegzorg ouders en kind de ruimte en mogelijkheden geeft om elkaar te leren kennen. Maar ook hoe je als ouders en pleegouders samen voor het belang van het kind kunt staan. Lange tijd was pleegzorg, zeker langdurige pleegzorg, vooral het overnemen van ouderschap in plaats van opvoederschap. Die twee kunnen naast elkaar bestaan en tot heil van pleegkinderen en hun ontwikkeling leiden.

Een boek vol praktische tips, maar ook met aandacht voor problemen van en rolverwarring bij ouders, pleegouders en begeleiders. Het is een aanrader voor pleegouders en pleegzorgwerkers, maar ook voor medewerkers van gemeenten die de zorg moeten faciliteren en fiatteren. Met dit boek krijgen zij een goed beeld van de complexiteit van pleegzorg.

Opgroeien in twee families

Door Flip Woltering, redactielid BIJ ONS, gepensioneerd pleegzorgwerker en (pleeg)grootvader

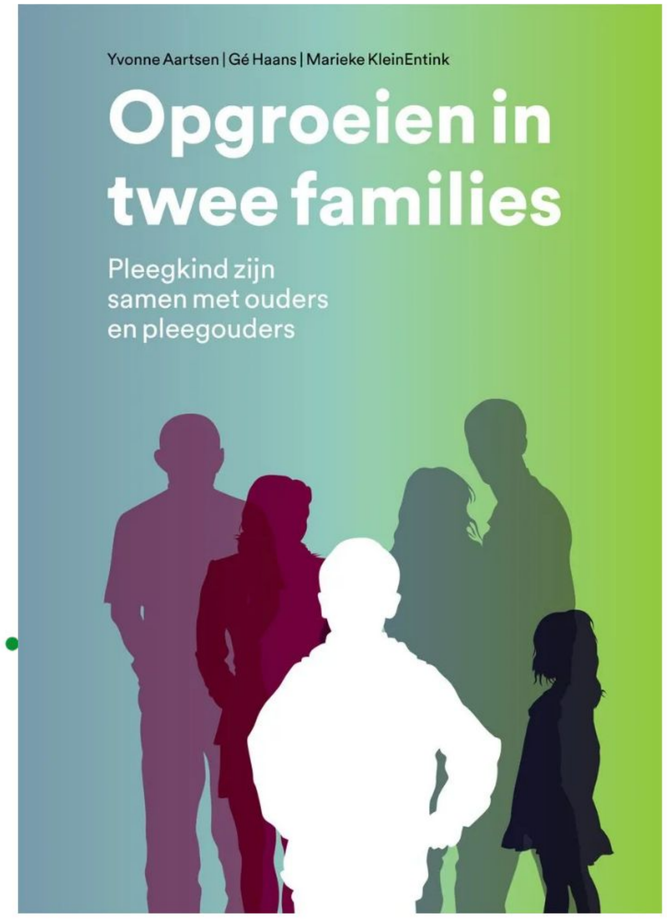

Iva Bicanic en Richard Korver

Dicht bij huis. Hoe steun je een kind na seksueel misbruik?

Beide auteurs werken met slachtoffers van seksueel misbruik en hun ouders. Richard Korver is jurist en staat hen bij tijdens het proces van aangifte en rechtszaak. Iva Bicanic ondersteunt kinderen en ouders in het omgaan met de psychische gevolgen ervan. Het boek is tot stand gekomen door gesprekken en interviews met hen beiden en samengesteld door Marlies Kieft, journalist en schrijver. De praktische en laagdrempelige beschrijvingen van de gevolgen, de juridische procedures en de mogelijkheden met therapie maken dat het boek, ondanks het moeilijke onderwerp, gemakkelijk leest. De praktijkverhalen van zowel Korver als Bicanic dragen daar zeker toe bij.

Er worden in het boek wat stereotyperingen over misbruik weggepoetst, zoals dat iedere pleger pedofiel is en dat de meeste daders vreemden zijn. Het hele spectrum van gevolgen van misbruik komt aan bod in het boek. Moet je wel of geen aangifte doen? Wat kan je doen of beter laten in de begeleiding van het kind? Wat doe je met schuldgevoel en schaamte, met woede, met angst? Wie licht je in en wie niet?

De belangrijkste boodschap in het boek: als (pleeg)ouders heb je in het herstel een belangrijke rol en het is nooit te laat om een kind te ondersteunen bij het verwerken van misbruikervaringen. Dit boek is echt een aanrader voor iedere pleegouder en gezinshuisouder en hun begeleiders.

Dicht bij huis

Door Maud Verhoofstad, redactielid van BIJ ONS, pleegouder, vertrouwenspersoon en mantelzorgmakelaar

Annemiek Harder, Erik Knorth en Chris Kuiper (red.)

Uithuisgeplaatste jeugdigen

Dit is een interessant boek over uithuisplaatsingen van jeugdigen en wat er nodig is om die succesvol te laten verlopen. Het geeft een overzicht van ‘wat werkt’ in de hulpverlening en het onderwijs. Er komen veel onderwerpen aan bod, zoals plaatsing in internaten, gezinshuizen, gezinsleefgroepen en pleeggezinnen. Ook is er aandacht voor samenwerking met alle partijen.

Het boek is een aanrader voor beroepskrachten uit de jeugdzorg, docenten, studenten en beleidsmedewerkers. Het beschrijft helder wat nodig is voor goede hulp, maar ook wat aanpassing behoeft en waar knelpunten zitten.

Uithuisgeplaatste jeugdigen

Door Flip Woltering, redactielid BIJ ONS, gepensioneerd pleegzorgwerker en (pleeg)grootvader

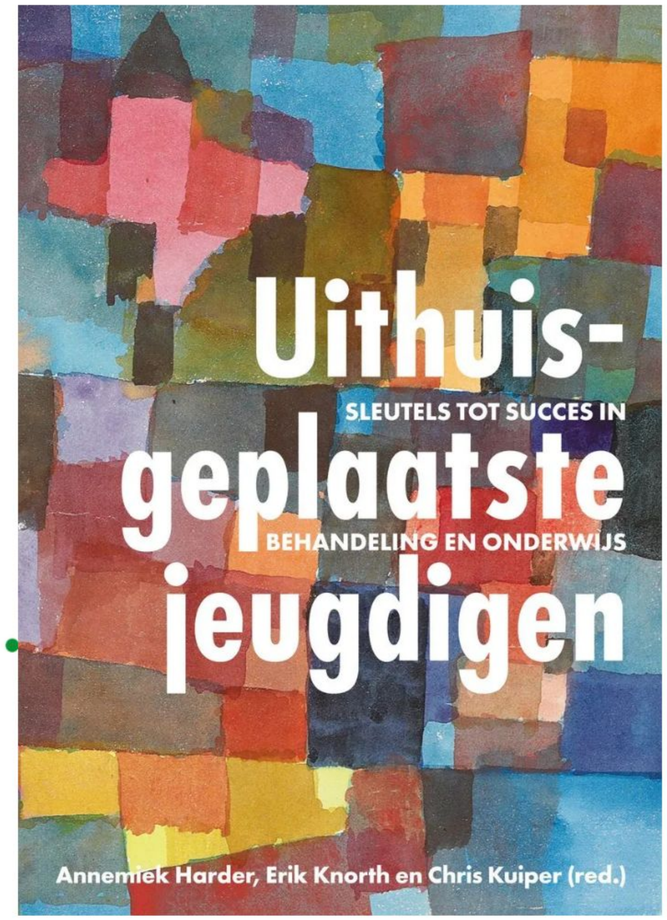

Dr. Juliette Liber

Kobus, de dwarse krab

Kobus, de dwarse krab is een interactief voorleesboek dat kinderen tips biedt om minder snel boos te worden of boosheid op een handige manier op te lossen. Te snelle of te heftige boosheid wordt op een eenvoudige, speelse en (therapeutisch) verantwoorde manier bespreekbaar gemaakt. De duidelijke zwart-wittekeningen met rode accenten beelden dierfiguren met herkenbare menselijke karaktertrekken uit. Voor de doorsnee-opvoeder is dit boek mogelijk soms wat té therapeutisch van aard. Maar als die stukjes overgeslagen worden, krijgt Kobus de krab bewustwording van boosheid alsnog voor elkaar.

Met een toegangscode in het boek en de website kobus.swpbook.com zijn gratis materialen voor interactieve elementen te downloaden. Geschikt als voorleesboek voor kinderen in de leeftijd van 5 tot 8 jaar.

Kobus, de dwarse krab

Door Gerdien Rietveld, redactielid BIJ ONS, gezinshuisouder en tekstschrijver

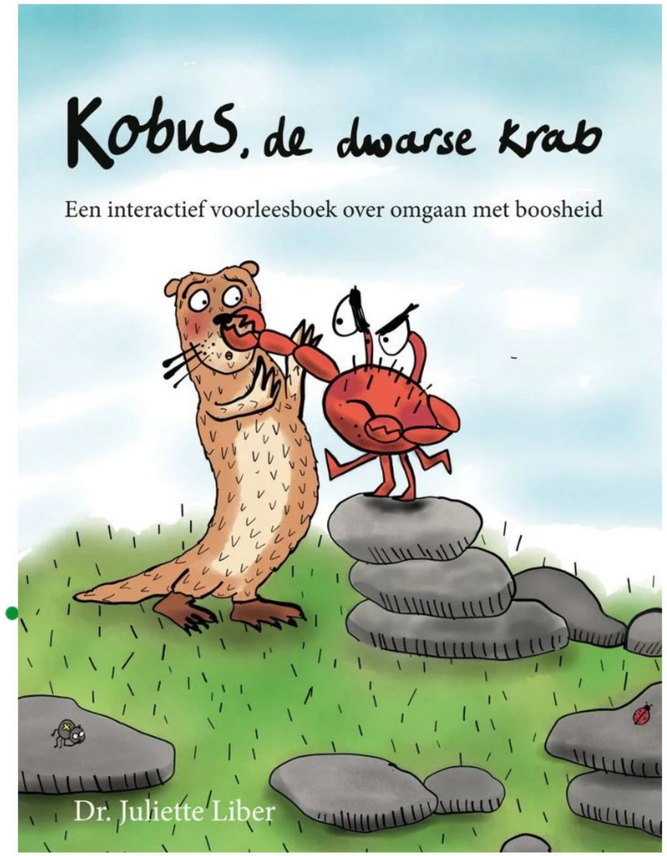

Yael Meijer

Kiekeboem!

Kiekeboem! vertelt wat de gevolgen zijn van verwaarlozing en geweld bij baby's, peuters en kleuters. Het boek komt voort uit het project Onzichtbare kinderen van Fier. Het beschrijft wat het voor jonge kinderen betekent om op te groeien in onveilige situaties en hoe je als professional zo vroeg mogelijk kunt signaleren en ondersteuning kunt bieden.

Veel ouders die in onveilige situaties opgroeiden en veel stress kenden in hun jeugd hebben zelf grote moeite om hun kinderen veiligheid te bieden. Wat triggert hen waardoor het misgaat? Het boek is interessant en geschikt voor professionals die met kwetsbare gezinnen werken. Kinderen die in deze gezinnen opgroeien, vallen soms op door heftig gedrag of zijn juist heel volgzaam en lief. Het boek geeft ook veel handvatten aan (toekomstige) pleegzorgwerkers.

Kiekeboem!

Door Flip Woltering, redactielid BIJ ONS, gepensioneerd pleegzorgwerker en (pleeg)grootvader

Manell Hoenselaars

Dagboek van een pleegkind

Dit mooi uitgevoerde dagboekje is volgens de maker bedoeld voor pleegkinderen van negen tot dertien jaar, maar ik vind het ook geschikt voor jongeren tot een jaar of zestien. Het kan kinderen helpen om grip te krijgen op wat er allemaal gebeurt als ze in een pleeggezin gaan wonen. Per dag is er een vraag waarop ze antwoord kunnen geven. Die vragen gaan bijvoorbeeld over school of over hun pleeggezin. Wat vinden ze gemakkelijk en wat gaat moeilijk?

Het boekje kan ook helpen om emoties beter te begrijpen en verwerken en het contact met het pleeggezin te optimaliseren. Wie meer wil weten over dit boekje, kan via e-mail contact opnemen met de maker Manell Hoenselaars.

Mail Manell Hoenselaars

Door Flip Woltering, redactielid BIJ ONS, gepensioneerd pleegzorgwerker en (pleeg)grootvader

Annemieke Terpstra en Véronique Renting

Ik haat je, blijf bij mij

Dit boek staat vol met ervaringsverhalen over hechtingsproblematiek. De titel verwoordt het ingewikkelde gevoel dat kinderen hebben die onder moeilijke omstandigheden zijn opgegroeid. De schrijfsters zijn beiden ervaringsdeskundigen in het omgaan met hechtingsproblematiek. Ze zorgen namelijk al jaren voor adoptie- en pleegkinderen met deze problemen. Ze wilden een brug slaan tussen de kennis van professionals en ervaringen uit de praktijk. Dat is meer dan gelukt.

De verhalen liegen er niet om. Het zijn vaak heftige situaties van opvoeders die zijn afgewezen en worden verafschuwd, maar die voor de kinderen door het vuur blijven gaan, omdat die het vechten zo waard zijn. De veertienjarige Valentino vertelt over haar eigen hechtingsproblemen en wat die met haar doen. De verhalen worden afgewisseld met theorie, bijvoorbeeld over veelvoorkomende gedragingen als stelen en liegen en hoe hiermee om te gaan. Het boek is helpend voor beginnende professionals of opvoeders, maar ook voor mensen met vergelijkbare ervaringen die herkenning of bevestiging zoeken. Het hoort in de kast te staan bij iedereen die te maken heeft met deze problematiek of er meer over wil weten. Ook is het goed in te zetten als psycho-educatie voor aspirant-pleegouders, omdat verhalen uit de praktijk zo anders zijn dan de theorie.

Ik haat je, blijf bij mij

Door Karin Zanin, redactielid BIJ ONS en gezinshuisouder met specialisatie in de hulpverlening rondom trauma en hechtingsproblematiek